

**ROVANIEMEN
HOVIOIKEUSPIIRIN
TUOMIOISTUINTEN
LAATUHANKEEN**

Laatuteeman III/2014 raportti:

**Haastehakemuksen ja vastauksen laatiminen käräjäoikeudelle
sekä
valituksen ja vastauksen laatiminen hovioikeudelle**

SISÄLLYSLUETTELO

1. Laatuteeman päivittäminen	3
2. Haastehakemuksen ja vastauksen laatiminen käräjäoikeudelle	3
2.1. Yleistä	3
2.2. Haastehakemus	4
2.3. Vastaus	5
2.4. Todistelun ilmoittaminen	5
3. Valituksen ja vastauksen laatiminen hovioikeudelle	6
3.1. Yleistä	6
3.2. Jatkokäsittelylupa	6
3.3. Pääkäsittelypyyntö	7
3.4. Todistelun ilmoittaminen	8
3.5. Vastauksen perusteet	8
3.6. Sovinnon edistäminen ja tuomioistuinsovittelu	8

LIITTEET

Laatutyöryhmän 4/2003 raportti: Esimerkkihaastehakemuksen ja vastauksen laatiminen annettujen faktojen pohjalta riita-asiassa (Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankkeen työryhmäraportteja V s. 77-117)

Laatutyöryhmän 3/2007 raportti: Mallivalitus ja vastaus hovioikeuteen (Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankkeen työryhmäraportteja IX s. 61-85)

LUKIJALLE

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke aloitettiin vuonna 1999. Laatuhankkeessa ovat mukana kaikki hovioikeuspiirin tuomioistuimet sekä sidosryhmien edustajia. Laatuhankkeen tavoitteena on parantaa ja kehittää tuomioistuinten työtä niin, että oikeudenkäynti täyttää oikeudenmukaisuuden kriteerit, ratkaisut ovat perusteltuja ja oikeudenmukaisia sekä tuomioistuinten palvelut ovat kustannustensa puolesta ihmisten saavutettavissa. Laatuhankkeessa on vuosittain laatutyöryhmiä, jotka työستävät heille annettuja kehittämisteemoja. Työryhmien työt esitellään syksyllä pidettävillä laatupäivillä.

Vuonna 2014 laatuhankkeen laatuteemana III oli haastehakemuksen ja vastauksen laatiminen käräjäoikeudelle sekä valituksen ja vastauksen laatiminen hovioikeudelle. Raportti esiteltiin ja hyväksyttiin Rovaniemellä 20.-21.11.2014 pidetyillä Rovaniemen hovioikeuspiirin laatupäivillä. Se perustuu hovioikeuspiirin lakimieskunnan keskustelu- ja koulutustilaisuuksissa teemasta käymiin keskusteluihin. Kysymyksessä ei siten ole oikeustieteellinen tutkimus. Tässä raportissa ei ole voitu vielä ottaa huomioon 1.10.2015 voimaan tulleita muutoksia jatkokäsittelylupaa koskeviin oikeudenkäymiskaaren 25 ja 25 a luvun säännöksiin (386/2015).

Tässä vihkossessa on kyseinen vuoden 2014 raportti III, joka täydentää liitteenä olevia laaturaportteja 4/2003 ja 3/2007, jotka on aikaisemmin julkaistu Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankkeen työryhmäraportteja- teoksissa. Niiden lisäksi on laaturaportissa 1/2005 seurantaraportti muun muassa tavoitteeksi asetetusta haastehakemuksen ja vastauksen sisällöllisen laadun parantamisesta.

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankkeen aikaisempia julkaisuja on saatavissa Oulun käräjäoikeudesta (oulu.ko@oikeus.fi). Ne löytyvät myös Rovaniemen hovioikeuden internet-sivuilta www.oikeus.fi/hovioikeudet/rovaniemenhovioikeus/fi otsikon Laatuhankkeet-Quality Project alta.

Kiitoksia tämän raportin laatijalle hovioikeudenneuvos, laatusihteri Maarit Tuokiaiselle hyvästä työstä lainkäytön laadun edistämiseksi.

Oulussa 28.10.2015

Minna Leikas
käräjätuomari, laatukoordinaattori

LAATUTEEMA III/2014

Haastehakemus ja vastaus (työryhmien 4/2003 ja 1/2005 raporttien päivittäminen)

Valitus ja vastaus (työryhmän 3/2007 raportin päivittäminen)

Hovioikeudenneuvos Maarit Tukiainen

1. Laatuteeman päivittäminen

Vuonna 2003 laadittiin asianajaja Juha Kiihan puheenjohdolla mallihaastehakemus ja vastaus riita-asiassa (raportti 4/2003) ja vuonna 2007 asianajaja Toni Iso-luoman puheenjohdolla mallivalitus ja -vastaus hovioikeuteen (raportti 3/2007) suosituksineen. Vuonna 2005 suoritettiin seuranta riita-asioiden haastehakemuksen ja vastausten sisällöllisen laadun parantamiseksi asetettujen tavoitteiden toteutumisesta kyselytutkimuksella (raportti 1/2005). Vuonna 2012 laadittiin riita-asioiden työprosessien kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi valtuuskunnan raportti, jonka yhteydessä käytiin läpi yksityiskohtaisesti riita-asian käsittelyyn liittyvät työvaiheet ja myös haastehakemuksen ja vastauksen laatiminen.

Raporttien teemat olivat esillä Kemissä 10.2.2014 ja Oulussa 9.5.2014 järjestetyissä keskustelu- ja koulutustilaisuuksissa, joihin ottivat osaa Kemi-Tornion, Oulun ja Ylivieska-Raahen tuomiopiirien asianajajat ja lupalakimiehet sekä kärjäoikeuksien tuomarit ja kärjänotaarit. Sanottuja teemoja on käsitelty myös Kainuun kärjäoikeudessa 7.11.2014 järjestetyssä koulutustilaisuudessa ja Lapin kärjäoikeuden yhteispalaverissa. Mallivalitusta ja -vastausta koskevaa raporttia käsiteltiin myös Rovaniemen hovioikeudessa 24.10.2014 järjestetyssä keskustelutilaisuudessa.

2. Haastehakemuksen ja vastauksen laatiminen kärjäoikeudelle

2.1. Yleistä

Vuonna 2005 raportin 4/2003 tavoitteiden ja suositusten tarkastelussa nostettiin esille seuraavia kohtia: ylipitkistä kirjallisista selostuksista luopuminen, keskittyminen oikeustositseikkoihin, todisteen ilmoittaminen oikeustositseikkaa koskevan väitteen yhteydessä, todistusteemojen esittäminen ja todisteiden sisällön selostaminen. Vuoden 2005 kyselytutkimuksen mukaan raportin tavoitteiden ja suositus-

ten soveltaminen näkyi käytännössä. Haastehakemusten ja vastausten sisällöllisen laadun katsottiin yleisesti ottaen parantuneen. Tuolloin suurimmiksi puutteiksi katsottiin todisteiden ilmoittamatta jättäminen ja todistusteemojen puutteellinen esittäminen. Kyselytutkimuksen mukaan todisteita ei yleensä ilmoitettu kunkin oikeustositseikkaa koskevan väitteen yhteydessä eikä todistusteemoja yleensä esitetty väitteinä oikeustositseikoista. Jossain määrin myös esiintyi ylipitkiä kirjallisia selostuksia ja todisteiden sisällön selostamista.

Vuonna 2014 järjestetyissä keskustelu- ja koulutustilaisuuksissa käydyn keskustelun perusteella voidaan yleisellä tasolla todeta, että raportin 4/2003 mallit ja suositukset antavat edelleen hyvät ohjeet haastehakemuksen ja vastauksen laatimiseksi. Mallit ja suositukset sekä valtuuskunnan raportti riita-asioiden työprosessien kehittämisestä ja yhtenäistämisestä toimivat myös hyvänä muistilistana riita-asiaa ajettaessa. Mitään erityistä huolen aihetta tai tarkastelun kohdetta ei keskusteluissa noussut esille, mutta edelleen ainakin riidattomien seikkojen, riitakysymysten ja todistelun ilmoittamisen merkitystä on syytä painottaa. Jäljempänä on käyty läpi tärkeimpiä keskusteluissa ja myös valtuuskunnan raportin laatimisen yhteydessä esillä olleita seikkoja.

2.2. Haastehakemus

Edelleen on syytä korostaa sitä, että keskeistä haastehakemuksessa on riidan oikeudellinen hahmottaminen. Perusteissa tulee pitäytyä oikeustositseikkoihin eli seikkoihin, joista käy ilmi se välittömästi relevantti tapahtumainkulku, josta seuraa kantajan vaatima oikeusseuraamus. Tapahtumatietoja voidaan selostaa lyhyesti, jos se on tarpeen asian taustoittamiseksi. Haastehakemuksessa on hyvä ilmoittaa myös ne olennaiset oikeustositseikat, jotka ovat kantajan mielestä riidattomia. Tällöin vastaaja voi ilmoittaa jo vastauksessaan kantansa sanottujen seikkojen riidattomuuteen.

Vaatimusten ja siihenastisten oikeudenkäyntikulujen selkeä merkitseminen on tärkeää, jotta mahdollinen yksipuolinen tuomio voidaan antaa ilman haastehakemuksen täydennyttämistä. Myös vaihtoehtoisten vaatimusten etusijajärjestys on hyvä ilmoittaa.

Tuomioistuimen toimivalta tulisi merkitä ainakin niissä tapauksissa, joissa se on ehdoton tai muu kuin yleinen oikeuspaikka. Lain, oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden sekä todisteiden laaja selostaminen on tarpeetonta. Riittävänä on pidettävä mainintaa sovellettavasta laista, ennakkopäätöksistä ja oikeuskirjallisuudesta. Laaja oikeudellinen argumentointi ei yleensä ole tarpeen.

Jo haastehakemuksen läheteessä tai sen etusivulla on syytä mainita, mikäli kyse on kiireellisesti käsiteltävästä asiasta (turvaamistoimivaatimus, täytäntöönpanon keskeyttäminen tai muu syy). Valtuuskunnan raportissa on suositeltu myös siviiliasiain nimikkeistön mukaisen nimikkeen ja koodin käyttämistä asian kirjaamisen ja jaon helpottamiseksi.

Haastehakemuksessa on hyvä mainita lyhyesti vastapuolen kanta ja onko sovinto-neuvotteluja käyty. Keskustelutilaisuuksissa korostettiin tuomioistuinsovittelun merkitystä. Jo haastehakemusta laadittaessa on syytä pohtia mahdollisuutta tuomioistuinsovitteluun. Pyyntö voidaan esittää haastehakemuksessa tai erillisellä hakemuksella. Haastehakemuksessa voisi ilmoittaa ylipäänsä, onko halukas sovitteluun vai ei. Avustajien rooli sovittelutien avaamisessa on merkittävä.

2.3. Vastaus

Vastauksessa on esitettävä kannanotto kannevaatimuksiin. Kanteen vastustamisen perusteet on syytä esittää selkeästi ja noudattaen haastehakemuksessa omaksettua jäsentelyä ja numerointia, mikäli se on mahdollista. Kuten aikaisemmissa raporteissa on todettu kanteen vastustaminen tapahtuu joko näyttöväitteellä, oikeusväitteellä tai vetoamalla vastatosiseikkaan. Prosessiväite tahdonvaltaisten prosessinedellytysten puuttumisesta on tehtävä ennen varsinaista vastaamista kanteeseen. Vastauksessa on myös otettava kantaa siihen, ovatko oikeustosisieikat, joihin kantaja on vedonnut, riitaisia vai riidattomia ja ilmoitettava myös ne riidattomat oikeustosisieikat, jotka ovat vastaajan mielestä merkityksellisiä.

Vastauksessakin on tärkeää tuoda esille, onko halukas sovitteluun vai ei. Mahdollinen pyyntö tuomioistuinsovittelusta voidaan tehdä myös vastauksessa.

2.4. Todistelun ilmoittaminen

Todistelun ilmoittamisen merkitystä haastehakemuksessa ja vastauksessa on edelleen syytä korostaa. Haastehakemuksessa ja vastauksessa tulee ilmoittaa ne todisteet, jotka ovat tarpeen riitaisen oikeustosisieikan toteennäyttämiseksi. Todistusteemaksi merkitään se kanteen tai vastauksen perusteena oleva faktaväite, jonka todiste osoittaa. Todisteiden sisältöä ei tule selostaa. Mallihaastehakemusta ja -vastausta koskevassa raportissa on suositeltu todistelun ilmoittamista kutakin oikeustosisieikkaa koskevan väitteen yhteydessä. Erityisesti laajoissa tai monimutkaisissa asioissa todisteiden merkitseminen voi tapahtua myös todistusteemoitain. Todistelun voi jättää ilmoittamatta vain erityisestä syystä.

Valtuuskunnan raportissa on vielä suositeltu sitä, että mikäli halutaan, että tuomioistuimien kutsuu todistajat, on sitä koskeva pyyntö ja todistajien yhteystiedot käytävä ilmi haastehakemuksesta tai vastauksesta.

3. Valituksen ja vastauksen laatiminen hovioikeudelle

3.1. Yleistä

Raportin suosituksilla ja laaditulla mallivalituksella ja -vastauksella on ollut selkeästi havaittavissa myönteinen vaikutus valitusten ja vastausten sisältöön. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että raportin mallit ja suositukset ovat edelleen hyvin käyttökelpoisia.

Vuonna 2007 suurimmat ongelmat kiteytyivät valitusten ja vastausten pituuteen ja jäsentelemättömyyteen, pääkäsittelypyyntöjen perustelemiseen ja todistelun ilmoittamiseen. Pääsääntöisesti nykyisin valitukset ja vastaukset ovat paremmin jäsenneiltyjä, vaatimukset on esitetty selkeästi ja lyhyesti omassa kohdassaan ja perusteet vastaavat kysymykseen, minkä vuoksi käräjäoikeuden tuomio ei ole oikea. Edelleen on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että perusteissa pyritään pitäytymään oikeus- ja todistustositseikkoihin ja että näytön selostamista tulee välttää. Valituksessa ja vastauksessa on vielä muistettava vedota käräjäoikeudessa esitettyihin toissijaisiin vaatimuksiin ja perusteisiin, mikäli se on edelleen tarpeen.

3.2. Jatkokäsittelylupa

(Huom! Raporttia laadittaessa ei ole vielä voitu ottaa huomioon 1.10.2015 voimaan tulleita OK 25 ja 25 a luvun muutoksia)

Jatkokäsittelylupaa koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.2011. Tällä hetkellä lupa tarvitaan riita-asiassa, jos käräjäoikeuden ratkaisu on asianosaiselle vastainen vain saamisen osalta eikä häviöarvo ole enempää kuin 10 000 euroa ja rikosasiassa vastaajan osalta, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta ja syyttäjän ja asianomistajan osalta, jos valitus koskee rikosta, josta ei ole syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Jatkokäsittelyluvan soveltamisalaa ollaan kuitenkin laajentamassa muun muassa niin, että lupa tarvittaisiin jopa kaikkiin hakemus- ja riita-asioihin sekä rikosasioihin, joissa vastaajaa ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin kahdeksan kuukautta vankeutta.

Lupa voidaan myöntää

- 1) muutosperusteella – on aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta
- 2) tarkistusperusteella – käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ei voida arvioida lupaa myöntämättä
- 3) ennakkopäätösperusteella – lain soveltamisen kannalta muissa samantlaisissa asioissa on tärkeää myöntää lupa tai jos on
- 4) muu painava syy.

Valituksessa on ilmoitettava peruste jatkokäsittelyluvan myöntämiselle ja syyt, joiden nojalla lupa valittajan näkemyksen mukaan on myönnettävä, elleivät ne muutoin ilmene valituksesta (OK 25:15 § 4a). Hovioikeus tutkii kaikki lupaperusteet omasta aloitteestaan eli lupa on myönnettävä myös muulla kuin valittajan vetoamalla perusteella, jos sellaisen todetaan olevan käsillä. Siinä tilanteessa, että valituksessa ei ole pyydetty lupaa, vaikka valittaja sen tarvitsee, hovioikeus ei pyydä täydentämään valitusta vaan arvioi lupaperusteen olemassaolon viran puolesta ja niiden seikkojen perusteella, jotka käyvät ilmi valituksesta ja käräjäoikeuden tuomiosta.

Mikäli jatkokäsittelyluvan soveltamisala entisestään laajenee, tulee valituksissa kiinnittää luvan myöntämisperusteisiin entistä enemmän huomiota, jos tahtoo saada asian täyden tutkinnan kohteeksi. Sitä, että jatkokäsittelylupaa koskevia säännöksiä ei sovelleta asiaan, ei tarvitse mainita eikä perustella.

Pyyntö jatkokäsittelyluvan myöntämisestä on syytä sijoittaa valituskirjelmän alkuun.

3.3. Pääkäsittelypyyntö

Pääkäsittelyn toimittamista koskevan pyynnön merkitys on korostunut muutoksenhakua koskevien säännösten uudistamisen jälkeen. Pääkäsittely toimitetaan edelleen asianosaisen pyynnöstä, mutta ei enää kuitenkaan tilanteissa, joissa on kysymys yksinomaan näytön uudelleen arvioimisesta, jos sen oikeellisuudesta ei jää varteenotettavaa epäilyä ja pääkäsittelyn toimittaminen on asian laatu ja sen merkitys huomioon ottaen muutoinkin selvästi tarpeetonta. Tämän vuoksi pyynnöllä ja sen perusteeksi ilmoitetuilla syillä on suuri merkitys harkittaessa pääkäsittelyn järjestämistä tai sen rajaamista. Valituksessa on kyettävä horjuttamaan näytön arviointi siten, että syntyy perusteltu aihe epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta. Tämä ei kuitenkaan edelleenkään tarkoita sitä, että suullisen todistelun sisällön selostaminen olisi tarpeen.

Niin sanottu suppea pääkäsittely pidetään tilanteissa, joissa asian laatu ja sen merkitys edellyttää kuulemistä, mutta näytön arvioinnin oikeellisuudesta ei jää epäilystä. Tämän vuoksi jo valituksessa on syytä ilmoittaa haluaako valittaja tulla asiassa henkilökohtaisesti kuulluksi, jos varsinaista pääkäsittelyä ei järjestetä.

3.4. Todistelun ilmoittaminen

Valituksessa ja vastauksessa tulee ilmoittaa yksilöidysti hovioikeudessa esitettävä todistelu. Mikäli valituksessa tai vastauksessa nimetään ”sama näyttö kuin käräjäoikeudessa”, se johtaa yleensä aina hovioikeuden pyyntöön yksilöidä todistelu, mikä taas aiheuttaa tarpeetonta viivästystä asian käsittelylle. Edelleen on syytä korostaa sitä, että tarpeettoman todistelun karsimisella jo valituksessa ja vastauksessa voidaan pääkäsittely tiivistää keskeisiin kysymyksiin.

Kuten haastehakemuksen ja vastauksen osalta on todettu, myös riita-asiaa koskevassa valituksessa ja vastauksessa on hyvä ilmoittaa, mikäli halutaan, että hovioikeus kutsuu todistajat. Myös siihen, voidaanko todistajia kuulla videon tai puhelimen välityksellä, on hyvä ottaa kantaa.

3.5. Vastauksen perusteet

Vastausta laadittaessa on syytä pitää mielessä, että pääkäsittelyä ei pyynnöstä huolimatta enää järjestetä yksinomaan näytön uudelleen arvioimiseksi tilanteissa, joissa sen oikeellisuudesta ei jää varteenotettavaa epäilystä. Näissä tilanteissa on hyvä kaiken varalta vastata valitukseen yksilöidysti, koska vastausta ei välttämättä pyydetä täydentämään, vaikka pyyntö pääkäsittelystä hylätään.

Valituksessa ja vastauksessa on myös hyvä ilmoittaa, ovatko vaatimukset määrällisesti riidattomia hovioikeudessa.

3.6. Sovinnon edistäminen ja tuomioistuinsovittelu

Hovioikeudessa sovinnon edellytyksiä kartoitetaan usein jo asian vireilletulovaiheessa, joten siihen on syytä varautua jo ennakolta. Kysymys sovintoneuvottelujen käymisestä otetaan esille viimeistään pääkäsittelyn alkaessa. On kuitenkin hyvä muistaa, että myös tuomioistuinsovittelu on käytettävissä vielä muutoksenhaussakin. Sovittelua voidaan pyytää valituksessa tai vastauksessa ja vielä valmistelun kuluessa. Koska tuomioistuinsovittelu aloitetaan muutamassa viikossa pyynnön esittämisestä, asia saadaan joutuisasti käsittelyyn tavanomaiseen muutoksenhakuun verrattuna.

4. ESIMERKKIIHAASTEHAKEKEMUKSEN JA VASTAUKSEN LAATIMINEN ANNETTUIJEN FAKTOJEN POHJALTA RIITA-ASIASSA

Työryhmän 4/2003 raportti

Työryhmän jäsenet

Asianajaja Juha Kiiha, puheenjohtaja
Laamanni Ilpo Aapola
Asianajaja Hannu Autonen
Hovioikeudenneuvos Seppo Karvonen
Käräjätuomari Jorma Korvuo
Viskaali Vesa Kota-aho
Asianajaja Sirkku Kylmänen
Käräjätuomari Pekka Louhelainen
Käräjätuomari Tapani Luomaranta
Käräjätuomari Risto Orispää
Julkinen oikeusavustaja Pirkko Rantanen
Hovioikeudenneuvos Ritva Supponen
Ma. käräjätuomari Maarit Tukiainen
Asianajaja Martti Turkka
Käräjätuomari Eila Väistö
Asianajaja Jouko Ylisuvanto

4.1 JOHDANTO

Työryhmän tehtävänä on laatia mallit haastehakemukseksi ja vastaukseksi. Tavoitteena on edistää prosessikulttuurin muutosta palvelemaan suullista, keskitettyä ja välitöntä oikeudenkäyntimenettelyä (trial-tyypistä oikeudenkäyntiä). Tällöin sekä haastehakemuksen että vastauksen tulisi olla hyvin jäsennelty, selkeä ja pääasiallisesti vain oikeustosisekkoihin pitäytyvä. Tavoitteena on myös, että tuomioistuin voi hyödyntää laadittua haastehakemusta ja vastausta lähes suoraan pöytäkirjaa ja tuomion kertoelmaa kirjoitettaessa.

Työryhmän työn peruslähtökohdan määräävät luonnollisesti oikeudenkäymiskaaren säännökset haastehakemuksesta ja vastauksesta.

Riita-asia tulee vireille käräjäoikeudelle toimitettavalla kirjallisella haastehakemuksella. Haastehakemuksen sisällöstä on säädetty OK 5:2:ssä (ns. laaja haastehakemus ja 5:3:ssä (ns. suppea tai summaarinen haastehakemus). Vastaajan kanteeseen antaman vastauksen sisällöstä on säädetty OK 5:10:ssä. Haastehakemusta ja vastausta koskevat oikeudenkäymiskaaren säännökset tulivat voimaan alioikeusuudistuksen yhteydessä vuonna 1993.

Uuden riitaprosessin tavoitteiden toteutumista seurattaessa on havaittu, etteivät kaikki uudistuksen tavoitteet ole toteutuneet. Haastehakemuksissa ja vastauksissa on käytännössä havaittu epäkohtia. Haastehakemukset ovat usein olleet liian laajoja, ja ne on usein laadittu liian seikkaperäisiksi selostuksiksi riidan taustoista ja kehittymisestä. Haastehakemuksen jäsentymättömyys puolestaan on kertaantunut myös vastauksessa.

Haastehakemusten liiallinen laajuus ja jäsentymättömyys on osaltaan johtunut OK 5:2.1:n 2 kohdassa säädetyistä vaatimuksesta, jonka mukaan kantajan on tullut haastehakemuksessa ilmoittaa yksityiskohtaisesti ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa perustuu. Tämän vuoksi vuoden 2003 alussa voimaan tulleen riita-asioiden käsittelyn osittaisuudistuksessa (L 768/2002) myös OK 5:2.1:n 2 kohtaa on muutettu ja yksityiskohtaisuuden vaatimuksesta on luovuttu.

Samassa yhteydessä on muutettu OK 5:2.1:n 3 kohtaa, jossa säädetään todisteiden ilmoittamisesta haastehakemuksessa sekä OK 5:2.2:a, joka koskee asianosaisista ja todistajista haastehakemuksessa ilmoitettavia tietoja.

Riita-asioden käsittelyn osittaisuudistuksessa vastauksen sisältöä koskevaan OK 5:10:een on tehty joitakin lähinnä kielellisiä tarkistuksia. Perusajatuksena on, että vastauksen tulee olla yhtä kattava ja vastaavasti jäsennelty kuin haastehakemus. On huomattava, että haastehakemuksen sisältö vaikuttaa käytännössä usein annettavan vastauksen sisältöön. Paljon yksityiskohtia sisältävä haastehakemus johtaa helposti siihen, että vastaaja vastaa kaikkiin epäolennaisiin seikkoihin.

4.2 HAASTEHAKEMUS

4.2.1 Yksilöintitiedot

Haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän mahdollisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Yhteisöistä voidaan ilmoittaa Y-tunnus. Yksityishenkilönä olevasta asianosaisesta voidaan ilmoittaa mahdollisuuksien mukaan syntymäaika, mutta salassapitomääräysten vuoksi henkilötunnusosaa ei tule ilmoittaa. Lisäksi kantajan tulee ilmoittaa se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (*prosessiosoite*).

Muu asiakirja kuin haaste voidaan oikeudenkäynnissä antaa tiedoksi asianomaiselle sähköisenä viestinä hänen ilmoittamallaan tavalla. Prosessiosoitteeksi on siten mahdollista ilmoittaa muu osoite kuin katuosoite, esimerkiksi sähköpostiosoite. Postiosoite kuuluu kuitenkin yhä haastehakemuksen pakolliseen sisältöön, sillä sitä tarvitaan edelleen esimerkiksi vastapuolen toimittaman asiakirja-aineiston lähettämiseen.

Asianosaisten sekä todistajien ja muiden kuultavien yhteystiedot on soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle. Näitä yhteystietoja ei kuitenkaan ole välttämätöntä ilmoittaa itse haastehakemuksessa.

4.2.3 Kantajan vaatimus ja sen perusteet

Kantajan oikeussuojapyyntö (*kanne*) koostuu kantajan vaatimuksesta (*petitium*) ja seikoista, joihin vaatimus perustuu (*kanteen perusteosa, causa*).

Haastehakemuksessa kantajan on ilmoitettava vaatimuksensa niin tarkoin yksilöidysti, että siitä ilmenee yksiselitteisesti hänen vaatimansa oikeusseuraamuksen sisältö. Kantajan on siis vaatimuksenaan ilmoitettava, minkälaisen tuomion (suoritus-, vahvistus- vai muotoamistuomion) hän vaatii asiassa annettavaksi. Myös vaatimuksen laatu ja määrä (paljous) on yksilöitävä mahdollisimman tarkasti. Kantajalla on riita-asiassa *vaatimistaakka*, joka tarkoittaa sitä, että tuomioistuimien ei saa tuomita muuta tai enempää kuin kantaja on vaatinut (OK 24:3.1).

Seikoilla, joihin vaatimus perustuu, tarkoitetaan ensi sijassa vaatimuksen perusteena olevia *oikeustosiseikkoja*. Nämä ovat kantajan väitteitä sellaisista välittömästi relevanteista toiseikoista, joihin liittyy lain mukaan yksin tai yhdessä muiden seikkojen kanssa kantajan vaatima oikeusseuraamus.

Oikeudenkäymiskaaren uudistuksessa vaatimus perusteiden ilmoittamisen yksityiskohtaisuudesta on siis poistettu lakitekstistä. Tällä on pyritty korostamaan sitä, että yksityiskohtainen asian taustojen esittäminen, oikeudellisten perusteiden laaja analysointi ja todisteiden sisällön selostaminen ei yleensä kuulu haastehakemuksen sisältöön. Haastehakemukset ovat käytännössä usein muodostuneet liian laajoiksi, kun niissä on käsitelty kysymyksiä, joiden esittämisen tulisi tapahtua vasta pääkäsitelyssä tai joilla ei ylipäänsä ole asian ratkaisemisen kannalta merkitystä. Tämä johtaa siihen, että jo kirjallinen valmistelu muodostuu tarpeettoman raskaaksi, aikaa vieväksi ja näin myös tarpeettomia kustannuksia aiheuttavaksi.

Haastehakemuksessa tulisi kuitenkin ilmoittaa kaikki ne relevantit oikeustosiseikat, joista kantajan vaatimus seuraa. Näiden osalta kantajalla on myös *väittämistaakka*: tuomioistuimien ei voi ulottaa tutkintaansa oikeustosiseikkoihin, joihin kantaja ei ole vedonnut (OK 24:3.2).

Haastehakemuksessa voi olla tarpeen tuoda oikeustositseikkojen ohella esiin myös tärkeimpiä *todistustositseikkoja* ja kertoa riidan taustoista. Nämä taustaseikat tulisi selkeyden vuoksi erottaa varsinaisesta kanteesta oman otsikkonsa alle esimerkiksi otsikolla ”*selostus asiasta*”. Todistustositseikat tulee joka tapauksessa ilmoittaa mahdollisimman ytimekkäästi. Tulevan todistelun yksityiskohtaisen sisällön selostamisesta olisi aina pitäydyttävä. Todistusfaktoista on yleensä syytä mainita haastehakemuksessa ainoastaan ne faktat, jotka ovat todistusteeman asemassa.

Oikeudellisten perusteiden esittämistä tai oikeudellista argumentaatiota haastehakemuksessa ei vaadita. Tälle ei kuitenkaan ole estettä. Asioissa, joissa riidan voidaan olettaa keskittyvän tosiseikkojen oikeudelliseen arviointiin tai oikeudellisiin kysymyksiin, on oikeudellisen argumentaation esiintuominen usein perusteltua jo haastehakemuksessa. Laajamittaisen juridisen argumentaation tulisi kuulua kuitenkin vasta pääkäsittelyyn. OK 5:27 a §:n mukaan riitainen asia voidaan ratkaista yksin kirjallisen valmistelun perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, ettei sen ratkaiseminen edellytä pääkäsittelyn toimittamista eikä kukaan asianosaisista vastusta asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä. Tällainen tilanne saattaa olla käsillä erityisesti silloin, kun jutun tosiseikasto on riidaton ja epäselvyys koskee vain asian oikeudellista arviointia. Tuomioistuin varaa tällöin tilaisuuden lausua itse menettelystä sekä pyytää yksilöityä lausuntoa, jolloin oikeudellista argumentaatiota voidaan esittää luonnollisesti laajemminkin.

Haastehakemuksen perusteluosan tulisi olla hyvin jäsennelty, selkeä ja pääasiallisesti vain oikeustositseikkoihin pitäytyvä. Oikeustositseikat tulevat tällöin erotetuksi todistustositseikoista, mikä helpottaa valmistelua käräjäoikeudessa.

4.2.4 Todisteet ja todistusteemat

Haastehakemuksessa kantajan on ilmoitettava mahdollisuuksien mukaan ne todisteet, jotka hän aikoo kanteensa tueksi esittää, sekä mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen.

Todisteiden ilmoittamisvelvollisuudella mahdollisuuksien mukaan ei ole tarkoitettu antaa kantajalle vapaata harkintavaltaa, vaan jos edellytykset täyttyvät, on todisteet ilmoitettava. Todisteita ei ole mahdollista ilmoittaa, jos kantaja ei tiedä lainkaan todisteesta tai sen merkityksestä. Ilmoittamatta jättämiseen voi poikkeuksellisesti olla olemassa myös muita syitä. Kantajan hallussa olevat tarpeelliset kirjalliset todisteet on pääsääntöisesti aina ilmoitettava. On todettava, että myöhemmässä valmistelussa saattaa ilmetä seikkoja, jotka antavat aiheutta täydentää todisteita.

OK 5:2.1:n 3 kohdan sanamuotoa on täsmennetty lisäämällä siihen sanat ”*kanteensa tueksi*”. Tällä on pyritty siihen, ettei valmistelun alkuvaihetta rasiteta sellaisilla todisteilla, joita asiassa ei ehkä lainkaan tarvita. Käytännössä haastehakemuksissa on usein ilmoitettu todisteiksi esimerkiksi huomattava määrä asian eri vaiheissa kertyneitä asiakirjoja, jotka eivät sinänsä ole tarpeen kanneperusteen todistamiseksi. Haastehakemuksessa tulee kuitenkin ilmoittaa vain ne todisteet, jotka ovat kanneperusteena olevien tosiseikkojen näyttämiseksi tarpeellisia. (Todisteet, jotka ovat tarpeellisia vastaajan vastafaktaväitteiden johdosta, voidaan esittää myöhemmin. Haastehakemusta laadittaessa ei aina varmuudella tiedetä, mitä vastafaktoja vastaaja tulee mahdollisesti esittämään ja mitkä kantajan esiintuomista seikoista kiistetään).

Todisteilla laissa tarkoitetaan tässä yhteydessä *todistuskeinoja* (esimerkiksi henkilötodistajat tai asiakirjatodisteet). Nämä kantajan tulee haastehakemuksessa yksilöidä. Sen sijaan todisteiden ilmoittamisella ei tarkoiteta todistustositseikkoja (todistusfaktoja) eli todisteiden sisällön selostamista tai niiden merkityksen arviointia.

Todisteiden eli kantajan käyttämien todistuskeinojen ohella haastehakemuksessa on ilmoitettava myös niitä koskevat *todistusteemat*. Haastehakemuksessa ilmoitettavia todistusteemoja ovat ne haastehakemuksessa esitetyt oikeustositseikat, joita vastaaja ei kantajan käsityksen mukaan tunnusta riidattomiksi, vaan tulee oletettavasti kiistämään. Todistusteemat ovat siis kanteen perusteena olevia faktaväitteitä.

Silloin, kun todistelua ei ole mahdollista kohdistaa suoraan riitaisiin oikeustositteikkaväitteisiin, on tyydyttävä välilliseen todisteluun ja välillisten todistusteemojen ilmoittamiseen. Välillisen teeman yhteyden riitaiseen oikeustositteikkaan tulisi kuitenkin aina olla tunnistettavissa.

Haastehakemusta laadittaessa tulee ensin selvittää, mitkä väitteet kaipaavat todistelua ja vasta sen jälkeen on ratkaistava, millä keinoin toteennäyttö voi tapahtua. Haastehakemuksessa on tämän vuoksi luontevaa oikeustositteikkojen vetoamisen yhteydessä samalla ilmoittaa, millä keinolla kukin oikeustositteikka näytetään tarvittaessa toteen. Käytännössä tämä voi tapahtua niin, että kun haastehakemuksen perusteosassa esitetään väite jostakin oikeustositteikasta, voidaan tässä yhteydessä esimerkiksi sulkeissa tai alaviitteessä viitata väitteen todeksi osoittavaan välittömään tai välilliseen todisteeseen. Jutuissa, joissa toteennäytettäviä oikeustositteikkoja on vähän, voidaan todisteet ilmoittaa haastehakemuksen lopussa vaihtoehtoisesti todistusteemoittain.

Todisteet tulisi numeroida tai merkitä muulla tunnuksella todisteiden lukumäärän edellyttämällä selkeällä tavalla ja tarvittaessa liittää todisteisiin yhteenvetoluettelo kansilehdeksi.

4.2.5 Haastehakemuksen muu sisältö

Haastehakemuksen muuta sisältöä koskeviin vaatimuksiin uudistuksessa ei ole tullut muutosta. Haastehakemuksessa on ilmoitettava rahamääräisesti yksilöitynä *oikeudenkäyntikuluja koskeva vaatimus*, mikäli kantaja pitää sitä aiheellisenä, ja *tuomioistuimen toimivallan perustavat seikat*, jos toimivalta ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetyistä asiakirjoista. Nämä seikat on yleensä syytä ilmoittaa.

Haastehakemus on myös kantajan, tai jos hän ei ole sitä itse laatinut, sen laatijan *allekirjoitettava*. Laatijan on ilmoitettava ammattinsa ja kotipaikkansa.

Tuomioistuimelle sähköisenä viestinä (telekopio, sähköposti tai ATK-yhteys tuomioistuimen tietojärjestelmään) lähetettyä haastehakemusta ei tarvitse allekirjoittaa. Sähköisessä viestissä

on kuitenkin oltava sellaiset tiedot, että tuomioistuin voi ottaa yhteyttä lähettäjään.

4.3 VASTAUS

4.3.1 Kanteen myöntäminen tai vastustaminen ja sen perusteet

Vastaajalle annettavassa haasteessa mainitaan yksityiskohtaisesti, mihin hänen tulee vastauksessaan ottaa kantaa. Vastauksen sisällölle asetetut vaatimukset vastaavat olennaisilta osiltaan niitä vaatimuksia, joita haastehakemukselle on asetettu.

Vastaajaa kehoitetaan ensinnäkin ilmoittamaan *myöntääkö* hän kanteen vai *vastustaako* hän sitä sekä vastustaessaan kannetta ilmoittamaan sellaiset *perusteet* vastustamiselle, joilla on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.

OK 5:10.1:n 1 kohdan sanamuotoa on muutettu siltä osin, ettei laissa enää puhuta kanteen kiistämisestä vaan tämän sijaan kanteen vastustamisesta. Kiistäminen varsinaisessa merkityksessään tarkoittaa nimittäin vain sitä, että vastaaja kiistää kanneperusteen todenperäisyyden esittämällä niin sanotun näyttöväitteen. Kanteen vastustaminen on kuitenkin mahdollista muillakin perusteilla. Lain asiasisältö ei tässä yhteydessä ole muuttunut, sillä lain entisessä asussa kiistämiskäytännöllä on itse asiassa tarkoitettu kanteen vastustamista eli vastaajan vaatimusta siitä, että kanne tulisi hylätä.

Kanteen vastustaminen on mahdollista kolmella erityyppisellä *asiaväitteellä*:

- 1) jo mainittu *näyttöväite* tarkoittaa kanneperusteen todenperäisyyden (olemassaolon) kiistämistä;
- 2) *oikeusväitteellä* vastaaja väittää, ettei kanneperusteesta lain mukaan voi seurata kannevaatimuksessa esitettyä oikeusseuraamusta; ja
- 3) *vetoamalla vastatosiseikkaan (vastafaktaväite)* vastaaja voi pyrkiä kumoamaan kanneperusteen oikeudellisen vaikutuksen (esimerkiksi vetoamalla kohtuullistamisperusteen muodosta-

viin tosiseikkoihin). Vastaajan väittämistäakka (OK 24:3.2) koskee ainoastaan em. vastatosiseikkoja. Vastaajalla ei ole nimenaista kiistämistäakkaa.

Kanteen asiallisen vastustamisen lisäksi kantaja voi esittää *oikeudenkäynti- eli prosessiväitteen*, jolla hän huomauttaa, ettei asiaa prosessinedellytyksen puuttumisen vuoksi voida ottaa tutkittavaksi. Vastaajan on tehtävä väite tahdonvaltaisen prosessinedellytyksen puuttumisesta asiassa ensi kertaa puhevaltaa käyttäessään. Jos vastaaja ei antamassaan kirjallisessa vastauksessa ole tällaista väitettä tehnyt, ei sitä myöhemmin tehtynä oteta tutkittavaksi. Ehdottoman prosessinedellytyksen puuttumisesta vastaaja voi luonnollisesti huomauttaa myöhemminkin.

Myös vastausten osalta on käytännössä koettu ongelmaksi se, että ne ovat liian pitkiä ja sekavia. Hallituksen esityksessä OK 5:10.1:n 2 kohdan sanamuotoa ehdotettiin muutettavaksi siten, että vastaajaa olisi kehoitettu esittämään vain sellaiset perusteet kanteen vastustamiselle, joilla hänen käsityksensä mukaan tosiasialla on merkitystä asian ratkaisemiselle. Tällä haluttiin korostaa, ettei oikeudenkäyntiaineistoon vastauksessakaan tule sekoittaa mitään tarpeetonta. Lain sanamuoto muutettiin vastauksen perusteiden osalta lopulta kuulumaan: ”*joilla on merkitystä*” asian ratkaisemisen kannalta”, kun aiempi sanamuoto kuului: ”joilla voi olla merkitystä asian ratkaisemisen kannalta”. Vastauksessa ei tule selostaa laajasti asian taustoja, asiatietoja tai mielipiteitä. Tarvittavat taustatiedot on myös vastauksessa syytä erottaa omaksi osastokseen.

Kanteen vastustamisperusteiden jäsentely kirjallisessa vastauksessa on erittäin tärkeää jatkomenettelyn kannalta. Vastauksen antamisen jälkeen alkaa selvittely siitä, mitkä kanteessa esitetyt oikeustositteet käyvät riidattomiksi eivätkä kaipaavat näyttöä ja mitkä oikeustositteet käyvät riidattomiksi toisaalta tulevat riittävin todistusteemoiksi pääkäsittelyssä.

4.3.2 Todisteet ja todistusteemat

Vastauksessa ilmoitettavia todisteita koskevaa OK 5:10.1:n 3 kohtaa on muutettu vastaamaan haastehakemuksen osalta tehtyä täsmennystä. Vastauksessa on ilmoitettava mahdollisuuksi-

en mukaan vain ne todisteet todistusteemoineen, jotka vastaaja aikoo vastauksensa tueksi esittää. Vastauksessakaan ei siten tule ilmoittaa todisteeksi kaikkea asiassa kertynyttä aineistoa, vaan ainoastaan kanteen vastustamisen perusteena olevien tosiseikkojen näyttämiseksi tarpeelliset todisteet. Vastaaja voi esittää *vastatodistelua* kiistämistään kanneperusteista tai *päätodistelua* vastatosiseikoista.

Kantaja määrää faktatasolla riidan kohteen. Tämän vuoksi vastaajan ilmoittama vastatodistelu kohdistuu kanteessa ilmoitettuihin oikeustositseikkoihin, sikäli kuin hän kiistää niiden todenperäisyyden. Vastaajan todistusteemoja ovat näin ollen hänen kiistämislausemansa eli väitteet, joissa hän lausuu, ettei kantajan esittämä tietty oikeustositseikkaväite pidä paikkaansa. Vastaajan päätodistelu taas kohdistuu hänen vetoamiinsa vastatosiseikkoihin, joiden olemassaolon hän pyrkii näyttämään.

Todisteet vastaajan tulee vastauksessaan ilmoittaa ja yksilöidä samalla tavalla kuin kantajan haastehakemuksessaan. Vastaukseen tulee liittää alkuperäisenä tai jäljennöksenä asiakirja, johon kanteen vastustaminen perustuu, sekä ne kirjalliset todisteet, joihin vastauksessa vedotaan.

4.3.3 Lausuma erityisestä kysymyksestä

Uutuutena lakiin on tullut OK 5:10.2:n säännös, jonka mukaan käräjäoikeus voi jo vastauspyynnössään eli haasteessa kehottaa vastaajaa lausumaan vastauksessaan jostakin erityisestä kysymyksestä. Tällaisen täsmäkysymyksen esittäminen voi olla tarpeen tarkoituksenmukaisen jatkoprosessin edellytysten parantamiseksi.

Vastaajaa voidaan uuden lainkohdan nojalla kehottaa lausumaan jostakin kanteeseen asiallisesti liittyvästä kysymyksestä. On myös mahdollista pyytää vastaajan käsitystä siitä menettelymuodosta, jossa valmistelua tulisi jatkaa. Tuomioistuimien voi siten tiedustella vastaajan näkemystä valmisteluistunnon tarpeettomuudesta tai siitä, suostuuko vastaaja yksinomaan kirjalliseen menettelyyn.

4.3.4 Vastauksen muu sisältö

Vastauksessa tulee samalla tavoin kuin haastehakemuksessa esittää vastaajan mahdollisesti aiheellisena pitämä oikeudenkäyntikuluvaatimus sekä ilmoittaa tarpeelliset identifiointitiedot. Myös vastauksen allekirjoittamista koskevat vastaavat säännöt kuin haastehakemusta.

4.4 ONGELMAT

Työryhmä on pyrkinyt kartoittamaan myös haastehakemuksen ja vastauksen laatimisessa käytännössä esiin tulevia ongelmia ja kuullut sidosryhmiä.

Käytännössä ongelmallisiksi ja keskustelua herättäneiksi seikoiksi on havaittu esimerkiksi:

1. Haastehakemuksen jäsentäminen OK 5:2:n edellyttämällä tavalla;
2. Käsitteiden (oikeustositseikka, todistustositseikka, todistusteema jne.) sisältö;
3. Todisteiden ja todistusteeman esittäminen;
4. Kanteen tai vastauksen perusteena olevien lainkohtien ja oikeusohjeiden ilmoittaminen;
5. Riidanalaisten ja riidattomien kysymysten erotteleminen ennen oikeudenkäyntiä.

Työryhmä on käsitellyt useimpia näistä seikoista johdannossa. Tässä yhteydessä työryhmä toteaa:

1. Taustatiedot sekä haastehakemuksessa että vastauksessa on kirjoitettu usein ylipitkäksi selostukseksi. Mallihaastehakemuksessa ja -vastauksessa on pyritty huomioimaan muuttuneen prosessijärjestelmän tavoitteet.
2. Keskeisistä käsitteistä on laadittu erillinen luettelo niiden selvittämiseksi, *liite 1*.
3. Todisteiden ja todistusteeman ilmoittaminen haastehakemuksessa ja vastauksessa on suoritettava tavalla, joka tuo selkeästi ilmi niiden yhteyden kanne- tai vastustamisperusteeseen. Todistusteema on muotoiltava faktaväitteeksi. Näytön sisältöä ei tule selostaa haastehakemuksessa tai vastauksessa.

4. Oikeudellisen normiperusteen ilmoittaminen haastehakemuksessa on koettu tarkoituksenmukaiseksi. Laajaa oikeudellista argumentointia haastehakemuksessa ei tule pääsääntöisesti esittää.

Asianosainten ilmoittama käsitys asiaan sovellettavista normeista ei sido tuomioistuinta, joka soveltaa lakia viran puolesta.

5. Vastapuolen sovintotarjoukseen ei oikeudenkäynnissä saa vedota. Vastapuolen tiedossa olevalla kannalla on merkitystä haastehakemuksen muotoilussa. Ongelmalliseksi kysymykseksi on kuitenkin havaittu, voiko vastapuolen kannan ilmoittaa haastehakemuksessa tai vastauksessa. Tähän ei liene estettä, jos on selvää, mikä vastapuolen kanta tulee olemaan. Siten myös ns. ennakkokiistämisen voi selvissä tapauksissa tehdä jo haastehakemuksessa sekä ilmoittaa, mitä vastafaktoja vastaaja tulee vastauksessaan ilmeisesti esittämään. Niitä koskevia todisteita ei kuitenkaan ilmoiteta haastehakemuksessa. Jos asianosaiset ovat osapuolen käsityksen mukaan yhtä mieltä jostakin oikeustosisesta, voidaan haastehakemuksessa tai vastauksessa tällöin todeta, että osapuolen käsityksen mukaan seikka on riidaton.

Noudatettaessa hyvää oikeudenhoitotapaa riidattomien ja riidanalaisen seikkojen tulisi olla pääosin tiedossa jo haastehakemuksen laadittaessa. Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden 34 § ja lakimiesten eettisten ohjeiden kohta 10 velvoittavat pyrkimään asian sovinnolliseen selvittämiseen. Haastehakemuksessa ilmoitetaan, onko asiassa käyty sovintoneuvotteluja, mutta niiden sisältöä ei tule selostaa.

Velvollisuutta asian sovinnolliseen selvittämiseen korostaa osaltaan myös mahdollisuus alentaa hävinneen osapuolen maksettavaksi tuomittavia oikeudenkäyntikuluja OK 21:8b:n nojalla silloin, kun jutun lopulta voittanut osapuoli on laiminlyönyt myötävaikuttaa asian selvittämiseen oikeudenkäyntiä edeltävissä neuvotteluissa tai kirjeenvaihdossa. Erityisesti alentamismahdollisuus on olemassa, mikäli voittanut osapuoli on kokonaan kieltäytynyt vastaamasta vastapuolen vaatimus- tai tiedustelukirjeisiin. Hallituksen esityksessä (HE 1998/107; OK

21:8 b §:n perusteet) todetaan, että neuvotteluissa tai kirjeenvaihdossa on riittävällä tavalla informoitava vastapuolta asiaan liittyvistä seikoista ja näytöistä, koska osapuolilla on jo ennen oikeudenkäyntiä vastapuoleensa nähden asianmukainen myötävaikutusvelvollisuus asian selvittämisessä.

4.5 ILMOITUKSET JA PYYNNÖT TUOMIOISTUIMELLE

Työryhmä on vielä todennut, että haastehakemuksessa ja vastauksessa saattavat tulla esille erilaiset asian jatkotoimiin liittyvät ilmoitukset tai pyynnot, jotka voivat koskea esimerkiksi editiovaatimuksia, katselmuksia, kumulaatiota, osatuomiota, välituomiota ja asiantuntijoita. Osa näistä pyynnöistä ja ilmoituksista on sisällytetty mallihaastehakemukseen tai -vastaukseen. Mikäli tällainen pyyntö tai ilmoitus on soveliaampaa tehdä liitelomakkeella, voidaan siihen sisällyttää liiteluettelon, *liite 4*, mukaisia tietoja.

Työryhmä suosittelee, että haastehakemus ja vastaus toimitetaan käräjäoikeudelle myös sähköpostina, koska se helpottaa tuomioistuimen jatkovalmistelua. Tuomioistuimen kanssa on syytä sopia lähetettävän asiakirjan tiedostotyyppistä.

4.6 TYÖRYHMÄN TAVOITTEET JA SUOSITUKSET

Työryhmä on laatinut mallit haastehakemukseksi ja vastaukseksi. Niiden pohjana olleet erään oikeusjutun perinteisen käytännön mukaisesti laaditut vastaavat malliasiakirjat ovat lyhentyneet pituudeltaan noin puoleen alkuperäisistä pituudesta. Työryhmän tiivistelmänä voidaan siten viitata malliasiakirjoihin.

Tärkeimmät tavoitteet nykykäytännön muuttamiseksi voidaan asettaa seuraavasti:

1. *Ylipitkistä* kirjallisista selostuksista haastehakemuksessa ja vastauksessa luovutaan

Oikeudenkäynti on suullista, keskitettyä ja välitöntä. Haastehakemus tai vastaus ei ole tämän vuoksi asian-

osaisten ”oma tarina” riita-asiasta. Käytännössä on siten luovuttava pitkistä kirjallisista selostuksista.

2. Haastehakemuksessa ja vastauksessa *keskitytään* oikeustosisieikkoihin ja *ilmoitetaan kunkin oikeustosisieikkaa koskevan väitteen yhteydessä, millä todisteilla* seikka näytetään tarvittaessa toteen

Asiakirjoissa keskitytään esittämään vaatimukset ja niiden perusteet. Vuoden 2003 uudistuksen yhteydessä luovuttiin perusteiden ilmoittamisesta yksityiskohtaisesti. Sillä haluttiin ohjata käytäntöä oikeustosisiekkoihin keskittyvään kirjoitustapaan. Menettely ei tältä osin poikkeaa olennaisesti suppean jutun haastehakemuksesta. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että perusteosassa esitetään asiakohdittain väitteitä oikeustosisieikoista. Välttömästi samassa yhteydessä esimerkiksi suluissa tai alaviittein ilmoitetaan, millä todisteilla kukin seikka näytetään tarvittaessa toteen. Tämä helpottaa valmistelussa riitaisten ja riidattomien oikeustosisieikkojen erottamista toisistaan.

3. *Todistusteemat esitetään väitteinä oikeustosisieikoista ja todisteiden sisältöä* ei selosteta haastehakemuksessa tai vastauksessa

Laajassa haastehakemuksessa tulee ilmoittaa myös todisteet. Todisteita ei tarvitse esittää, jos tiedetään etukäteen, että vastapuoli ei oletettavasti kiistä ko. oikeustosisieikkaa tai jos neuvotteluissa on käynyt ilmi, että seikka on riidaton. Viimeksi mainitussa tapauksessa voidaan ilmoittaa, että seikka on kantajan / vastaajan käsityksen mukaan riidaton. Oikeudenkäyntiä edeltäneiden sovintoneuvottelujen *sisältöön* ei voida kuitenkaan viitata. Kaikki tarvittavat todisteet ilmoitetaan jo haastehakemuksessa tai vastauksessa. Lain sanonta, että todisteet on esitettävä mahdollisuuksien mukaan, ei tarkoita vapaata harkintavaltaa. Valmistelussa olosuhteet voivat muuttua sillä tavoin ennakoidusta, että tästä syystä tulee tarve esittää uusia todisteita.

Todisteiden yhteydessä ilmoitetaan todistusteemat. Todistusteemojen ilmoittamisessa on ollut suuria puutteita. Käytännössä on huomattava, että todistusteema on *väite* jostakin oikeustositseikasta. Todistusteema ei ole ilmaisu *asiakirjan sisältö*, vaan esimerkiksi (väite siitä, että) käytetty eristysmateriaali ei vastaa sovittua. Haastehakemuksessa tai vastauksessa ei tule selostaa todisteiden sisältöä. Todisteet voidaan ilmoittaa myös teemalähtöisen luettelon mukaisesti malliasiakirjoista poiketen, jos tällainen ilmoitustapa on jutun laadun perusteella tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto.

Työryhmän johdannossa kiinnitetään huomiota lukuisiin yksityiskohtiin, joita haastehakemuksissa ja vastauksissa olisi huomioitava. Käytännön muuttamiseksi tiivistelmässä on korostettu sellaisia seikkoja, joista muutosprosessi voidaan aloittaa.

4.7 LÄHTEITÄ

Hallituksen esitys Eduskunnalle riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi 15/1990.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita-asiain valmistelua, pääkäsittelyä sekä hakemusasioiden käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta 32/2001.

Lappalainen, Juha

- Alioikeusuudistus 1987 - 1993. Jyväskylä 1994.
- Siviilijutun käsittely käräjäoikeudessa vuoden 2002 uudistuksen mukaan. Helsinki 2002.

Laukkanen, Sakari

- Selvä ja täsmällinen tuomio. Selvitys käräjäoikeuden tuomion kirjoittamisesta. Oikeusministeriön julkaisuja 2002:2.

Leppänen, Tatu

- Riita-asian valmistelu todistusaineiston osalta. Helsinki 1998

Sippo, Jukka - Välimaa, Asko

- Siviiliprosessin muutetut säännökset. Jyväskylä 2003.

Tervo, Juha

- Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaiset haastehakemukset uudistetussa riita-asiaain oikeudenkäyntimenettelyssä. DL 1995 s. 451- 463.

Virolainen, Jyrki

- Uusi alioikeusprosessi riita-asioissa – ongelmakohtia käytännön valossa. DL 1995 s. 329 - 378.

- Lainkäyttö. Oikeudenkäynnin perusteet ja lainkäyttöelimet siviili- ja rikosprosessissa. Jyväskylä 1995.

4.8 LIITTEET

1. Keskeisiä käsitteitä, *liite 1*;
2. Mallihaastehakemus, *liite 2*;
3. Mallivastaus, *liite 3*;
4. Haastehakemuksen liitetiedot, *liite 4*.

KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Liite 1

- aputosiseikka* = Todisteen näyttöarvoa lisäävä tai vähentävä seikka. Aputosiseikkoja ovat esimerkiksi tieto silminnäkiän huonosta näkökyvystä, keliolosuhteista tai auton renkaiden kunnosta.
- kokemussääntö* = Kokemussääntö on normi, joka määrää (yhdessä apufaktojen kanssa yksitaitapa-uksessa), mikä on kunkin todistusfaktan todistusarvo. (Tieto luonnollisesta syy-seuraus -suhteesta.)
- oikeustosiseikka* = OK 5:2.1:n 2 kohta: ”seikat, joihin vaatimus perustuu”. Jutussa välittömästi relevantti fakta. Oikeustosiseikkaan liittyy lain mukaan joko yksinään tai yhdessä muiden seikkojen kanssa tietty oikeusseuraamus. Esimerkiksi velkomisjutussa oikeustosiseikkoja ovat väite velan syntymisestä, erääntymisestä ja maksamatta jäämisestä.
- todistuskeino* = OK 5:2.1:n 3 kohta: ”todisteet, jotka kanta-aikoo kanteensa tueksi esittää”. Välineet, joita käyttäen todistustosiseikka saatetaan tuomioistuimen tietoon. Todistuskeinoja ovat esimerkiksi asiakirjatodistelu ja todistajien kuuleminen.
- todistustaakka* = Asianosaiselle todistustaakkanormin mukaan lankeava riski siitä, ettei jostakin relevantista oikeustosiseikasta esitetä riittävää näyttöä.
- todistusteema* = OK 5:2.1:n 3 kohta: ”mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen”. Asianosaisen väite seikan olemassaolosta. Varsinaiset todistusteemat ovat väitteitä riitaisista oikeustosiseikoista. Välilliset todistusteemat (todisteluteemat) puolestaan ovat väitteitä riidanalaisista todistustosiseikoista, aputosiseikoista ja kokemussäännöistä.

- todistustositseikka* = Oikeudenkäyntiaineistosta ilmenevä seikka, joka todistusarvollaan vaikuttaa siihen, pidetäänkö riittäväksi jäänyttä tosiseikkaväitettä toteennäytettynä. Todistustositseikka on todiste tietyn oikeustositseikan olemassaolosta. Todistustositseikkoja ovat esimerkiksi asiakirjan ja todistajankertomuksen sisällöt. (Vetoamisvelvollisuus eli väittämistäakka ei koske todistus-tositseikkaa.)
- vaatimistaakka* = Asianosaisen vaatimukset määräävät oikeudenkäynnin ulottuvuuden ja tuomiolauselman rajat. Tuomioistuimien ei saa tuomita muuta tai enempää kuin asianosainen on vaatinut. OK 24:3.1.
- väittämistäakka* = Asianosaisen velvollisuus vedota oikeustositseikkaan, jotta tämä saadaan ottaa asiaa ratkaistaessa huomioon. OK 24:3.2. (Tuomioistuimien ei saa perustaa ratkaisua sellaiseen oikeustositseikkaan, johon asianosainen, jolla on seikasta väittämistäakka, ei ole vaatimuksensa tueksi vedonnut. Pelkkä seikan mainitseminen asianosaisen toimesta asiaesittelyssä tai oikeudenkäynnin muussa vaiheessa taikka sen ilmeneminen esim. todistajan kertomuksesta tai asiakirjatodisteesta ei riitä väittämisen eli vetoamistaakan täyttämiseksi, ei myöskään se, että seikka on tullut oikeudenkäynnissä toteennäytetyksi. Väittämistäakka koskee myös notorista oikeustositseikkaa).
- välillinen todistelu* = Todistelu, jossa teemana on väite todistus-tositseikasta, aputositseikasta tai kokemussäännöstä.
- välitön todistelu* = Todistelu, jossa teemana on väite oikeustositseikasta.

Liite 2
HAASTEHAKEMUS

**HELSINGIN
KÄRÄJÄOIKEUDELLE**

Kantaja

Asunto Oy A (Y-tunnus), Helsinki
osoite

Kantajan asiamies ja prosessiosoite

Asianajaja
Asianajotoimisto
postiosoite
puhelin, telefax
sähköpostiosoite

Vastaja

B Oy (Y-tunnus)(ent. Y-Yhtymä Oy), Helsinki
osoite

Oikeuspaikka

B Oy:n kotipaikan perusteella Helsingin käräjäoikeus on toimivaltainen tuomioistuिन.

Asia

Urakkasopimuksen suoritusrikkomus (siviiliasioiden nimikkeistön n:o 0930)

Selostus asiasta

B Oy on toiminut perustajaurakoitsijana eli grynderinä rakennusurakassa, jossa on peruskorjattu ja rakennettu Asunto Oy A:n asuin- ja toimistohuoneistoja. Osakeyhtiö on perustanut

asuntoyhtiön, suorittanut kaikki rakennus- sekä LVIS-työt ja myynyt asunto-osakkeet osakkeenomistajille.

Taloon rakennettujen kaikkien neljän uuden asuinullakkohuoneiston (n:ot 20-23) sisälämpötila on talvella liian alhainen ja niiden kylpyhuoneissa on rakenteellisia virheitä.

Osapuolten välillä on riita siitä, onko grynderin suorituksessa sellainen virhe, josta se on perustajaurakoitsijana vastuussa asuntoyhtiötä kohtaan.

Asiassa käydyt sovintoneuvottelut eivät ole johtaneet sovintoon.

KANNE

Vaatimukset

B Oy on veloitettava suorittamaan Asunto Oy A:lle:

Pääoma

- 1) ilmanvaihto- ja lämmityslaitteiden virheiden korjauskustannuksia vastaavan määrän 9.000 euroa;
- 2) huonelämpötilaan vaikuttavien rakenteellisten virheiden korjauskustannuksia vastaavan määrän 90.000 euroa;
- 3) kylpyhuoneiden rakenteellisten virheiden korjauskustannuksia vastaavan määrän 40.000 euroa;
- 4) liian alhaisten huonelämpötilojen syiden selvittämisestä aiheutuneet tutkimuskustannukset 4.000 euroa;
- 5) ullakkohuoneistojen kylmyyden selvittämisestä aiheutuneet purku- ja rakennuskustannukset 16.000 euroa;
- 6) liian alhaisten huonelämpötilojen ja kylpyhuoneiden virheiden vaatimien korjaustapojen selvittämisestä aiheutuneet kustannukset 15.897,28 euroa.

Korko

- 7) kohdissa 1-6 mainituille määrille, yhteensä 174.897,28 eurolle, on tuomittava korkolain 4 §:n 1 momentin mukainen viivästyskorko haasteen tiedoksiantopäivästä lukien.

Oikeudenkäyntikulut

8) B Oy on velvoitettava korvaamaan Asunto Oy A:n oikeudenkäyntikulut korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkoineen siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut käräjäoikeuden ratkaisun antamisesta. Oikeudenkäyntikulujen tähän-astinen määrä on 3.660 euroa lisättynä käräjäoikeuden perimällä käsittelymaksulla. Kuluihin sisältyy arvonlisäveroa 660 euroa, jota Asunto Oy A ei voi vähentää, koska se ei ole arvonlisäverovelvollinen.

Perusteet

Virhevastuun peruste

B Oy on asuntoyhtiön kanssa 30.3.1994 solmimansa urakkasopimuksen mukaisesti suorittanut Asunto Oy A:n rakennuskohhteessa perustajaurakoitsijana rakennus- ja LVIS-työt. Oikeustoiseikka on kantajan käsityksen mukaan riidaton.

Urakkasuorituksessa on jäljempänä yksilöityjä virheitä, joiden korjaamisesta osakeyhtiö on vastuussa.

B Oy on yrittänyt korjata virheitä tekemällä asuntoihin tiivistys- ja säätötoita, mutta virheet eivät ole korjaantuneet. Osakeyhtiötä on vaadittu edelleen korjaamaan virheet, mutta se on kieltäytynyt lisäkorjauksista (kantajan kirjallinen todiste K1).

Asunto Oy A on oikeutettu saamaan B Oy:ltä korvauksen virheitten korjaamisen edellyttämistä kohtuullisista korjaus- ja selvittelykustannuksista, koska B Oy ei korjaa virheitä.

Asuntojen 20-23 virheet ja niistä vaadittava korvaus

1. Ilmanvaihto- ja lämmityslaitteisto

Ilmanvaihto- ja lämmityslaitteisto ei toimi asianmukaisesti. Siinä on suunnittelu- ja asennusvirheitä sekä osittain vääriä laitevalintoja (kantajan kirjallinen todiste K2 sekä henkilötodistaja A.A). Huoneistokohtaisen ilmanvaihdon virheellisyys aiheuttaa osaltaan liian alhaisen huonelämpötilan (kantajan kirjallinen todiste K3).

Ullakkoasuntojen lämpötilan kohottaminen edellyttää ilmanvaihto- ja lämmityslaitteistoon tehtäviä korjaus- ja muutostöidenpiteitä, joista merkittävimmät ovat vakiopainelinjasäätöventtiilien ja lämpöpatterin vaihto- ja säätötyöt. Tarpeellisten toimenpiteiden kustannukset ovat 9.000 euroa (*kantajan kirjallinen todiste K2 sekä henkilötodistaja A.A.*).

2. Asuntojen rakenteelliset virheet

2.1. Huonelämpötila

Asuntojen huonelämpötila alittaa talvella sosiaali- ja terveystieteiden sisäilmaohjeessa asunnoille määritellyn vähimmäistason (*kantajan kirjalliset todisteet K4 ja K5 sekä henkilötodistaja B.B.*).

2.2. Lämpövuodot sekä kattojen ja seinien kylmyys

Asuntojen yläpohjassa, ulkoseinän ja katon liittymärakenteessa, lattian ja seinän liittymässä sekä ikkunoissa ja parvekkeiden ovissa on liiallisia lämpövuotoja ja vaatehuoneiden katot sekä osa asuntojen seinistä alittavat pintalämpötiloiltaan sisäilmaohjeessa asunnoille määritellyn vähimmäistason (*kantajan kirjalliset todisteet K4 ja K6 sekä henkilötodistajat C.C. ja D.D.*).

2.3. Lattioiden kylmäsiilat

Asuntojen lattioiden pintalämpötilat alittavat kylmäsiilojen johdosta sisäilmaohjeessa asunnoille määritellyn vähimmäistason (*kantajan kirjallinen todiste K2 ja K4 sekä henkilötodistaja C.C.*).

Ullakkoasuntojen lämpötilan kohottaminen edellyttää edellä mainittujen rakenteellisten virheiden korjauksia, joista merkittävimmät ovat kylmäsiilojen poistaminen, kylmähormien täyttäminen sekä seinissä ja katoissa olevien höyrynsulkujen reikien ja repeämien paikkaaminen. Tarpeellisten toimenpiteiden kustannukset ovat 90.000 euroa (*kantajan kirjallinen todiste K7 sekä henkilötodistaja D.D.*).

3. Kylpyhuoneitten lattiakaivot ja kosteusvauriot

Kylpyhuoneiden lattiakaivot ovat sijoitukseltaan virheellisiä ja ne vuotavat. Kaivon tulviminen on aiheuttanut lattiaan vuoto-vahingon. Kylpyhuoneiden seinien kosteussulku on asennettu virheellisesti. Siitä on aiheutunut home- ja kosteusvaurioita (kantajan kirjallinen todiste K8).

Kylpyhuoneiden rakenteellisten virheiden korjaaminen on tullut maksamaan jo korjatun huoneiston n:o 20 osalta 10.000 euroa. Sama korjaus on tehtävä huoneistojen n:o 21-23 kylpyhuoneisiin, josta aiheutuu kustannuksia 10.000 euroa kylpyhuoneelta (kantajan kirjallinen todiste K9). Korjaamisesta aiheutunut ja vielä aiheutuva kustannus on siten neljän kylpyhuoneen osalta yhteensä 40.000 euroa.

Virheiden syiden ja korjaustavan selvittämisestä aiheutuneet kustannukset

4. Tutkimiskustannukset

Asunto Oy A on joutunut käyttämään rakennusalan asiantuntijoita asuntojen huonelämpötilan alhaisuuden syiden selvittämiseksi.

Tutkimuksista aiheutuneet kustannukset ovat määrältään 4.000 euroa. Määrä on kantajan käsityksen mukaan riidaton.

5. Purku- ja rakentamiskustannukset

Rakenteita on jouduttu purkamaan huoneistojen kylmyyden syiden selvittämiseksi.

Purku- ja rakentamiskustannukset ovat määrältään 16.000 euroa. Määrä on kantajan käsityksen mukaan riidaton.

6. Korjaustapojen selvittämiskulut

Asuntoyhtiö on joutunut pyytämään rakennusalan asiantuntijayritykseltä kirjallisen selvityksen virheiden korjaustavasta.

Aiheutuneet kustannukset ovat määrältään 15.897,28 euroa, josta huonelämpötilojen korjaustavan selvittämiskulut ovat 12.000 euroa (kantajan kirjallinen todiste K10) ja kylpyhuoneiden korjaustavan selvittämiskulut 3.897,28 euroa (kantajan kirjallinen todiste K8).

Oikeudelliset perusteet

Ratkaisusta KKO 1981 II 99 ilmenevän oikeusohjeen mukaan perustajaurakoitsijan vastuuta eivät rajoita rakennusurakan yleisten sopimusehtojen urakoitsijan takuuaajan jälkeistä vastuuta rajoittavat ehdot. B Oy vastaa siten käytettyjen ratkaisujen kelvollisuudesta ja rakennusvirheistä, jotka ilmenevät kymmenen vuoden kuluessa siitä, kun yhtiön hallinto on luovutettu osakkeenomistajille. Tämä vastuu-aika ei ole vielä päättynyt.

Sopimusten tekemisen jälkeen 1.9.1995 voimaantulleeseen asuntokauppalain 4 luvun 1 ja 39 §:iin on otettu säännökset asunto-osakeyhtiön oikeudesta vedota perustajaurakoitsijan virhevastuuseen. Säännöksillä ei ole muutettu jo vallinnutta oikeustilaa, vaan niiden ilmentämät periaatteet olivat kehittyneet aikaisemmassa oikeuskäytännössä, kuten KKO:n edellä viitattua ratkaisusta ilmenee

Oikeuskirjallisuudessa grynderin vastuukysymystä on käsitelty mm. teoksissa *Matti Rudanko: Vastuusta grynderirakentamisesta*, Helsinki 1982 s. 4-7 ja 58-78 ja *Aaro Liuksiala: Rakennussopimukset*, Tampere 1999 s. 235-245.

TODISTEET

Kirjalliset todisteet

K1. B Oy:n kirje 10.5.2003

Todistusteema: Osakeyhtiö on kieltäytynyt jatkamasta virheiden korjaamista.

K2. LVI-insinööri A.A:n lausunto 2.3.2003

Todistusteema: Ullakkoasuntojen kylmyyteen vaikuttavat ilmanvaihto- ja lämmityslaitteiston suunnittelu- ja asennusvirheet sekä osittain väärät laitevalinnat. Lattioiden kylmyys aiheutuu ullakolta tulevasta kylmäsillasta. Ilmanvaihto- ja lämmityslaitteiston muutostyöt maksavat 9.000 euroa.

K3. E Oy:n lausunto 24.10.2002

Todistusteema: Ilmanvaihtolaitteisto ei toimi asianmukaisesti. Virhe aiheuttaa asuntojen kylmyyttä.

K4. D Oy:n raportti 10.3.2002 ja siihen liitetty sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema sisäilmaohje lämpötila-arvoineen.

Todistusteema: Ullakkoasuntojen huone- ja pintalämpötilat alittavat vähimmäistason.

K5. Asiantuntija AT:n laatima ullakkoasuntojen lämpötilojen mittaussmuistio 5.2.2003. Kantajan käsityksen mukaan AT:tä ei tarvitse kuulla henkilökohtaisesti (OK 17:50, 17:51.2 ja 17:55).

Todistusteema: Ullakkoasuntojen huonelämpötila alittaa vähimmäistason.

K6. C Oy:n lämpökuvausraportit 29.11.2001 ja 17.1.2002

Todistusteema: Ullakkoasunnoissa on lämpövuotoja yläpohjassa, ulkoseinän ja katon liittymärakenteessa, lattian ja seinän liittymässä sekä ikkunoissa ja parvekkeiden ovissa. Vaatehuoneiden katot ja osa asuntojen seinistä ovat kylmiä.

K7. J Oy:n korjausohje 26.9.2002

Todistusteema: Kylmäsiltojen korjaus edellyttää muutoksia rakenteisiin. Rakenteellisten virheiden korjaustyö tulee maksamaan 90.000 euroa.

K8. F Oy:n lausunto 11.11.2002

Todistusteema: huoneiston 20 kylpyhuoneen vesivuoto johtuu virheellisestä lattiakaivosta. Kylpyhuoneen seinärakenteessa on kosteus- ja homevaurioita rakennusvirheen seurauksena. Kylpyhuoneiden vikojen selvittelykustannukset ovat 3.897,28 euroa.

K9. Rakennusliike J:n lasku 24.9.2002

Todistusteema: Huoneiston 20 kylpyhuoneen korjaus on tullut maksamaan 10.000 euroa.

K10. 13 kappaletta I Oy:n laskuja

Todistusteema: Huonelämpötilojen korjaustavan selvittämiskulut ovat 12.000 euroa.

Henkilötodistelu

1. A.A.

osoite

puhelinnumero

Todistusteema: Ilmanvaihto- ja lämmityslaitteiston suunnittelussa on virheitä. Laitteisto ei toimi asianmukaisesti. Virheiden korjauskustannukset ovat 9.000 euroa.

2. B.B.

osoite

puhelinnumero

Todistusteema: Ullakkoasuntojen lämpötila alittaa ohjearvon. Video- tai puhelinkuulustelupyyntö: Todistajan sairauden vuoksi Asunto Oy A pyytää, että todistajaa kuullaan OK 17:34a:n nojalla käyttämällä video- tai puhelinkuulustelua. Todistelu liittyy teknisin laittein mitattuihin huonelämpötiloihin.

3. C.C., nimetään asiantuntijaksi (OK 17:55)

osoite

puhelinnumero

Todistusteema: Ullakkoasuntojen suunnittelussa ja rakentamisessa on virheitä, joiden vuoksi niiden lämpötila alittaa ohjearvon.

4. D. D.

osoite

puhelinnumero

Todistusteema: Ullakkoasuntojen rakenteellisten virheiden korjauskustannukset ovat 90.000 euroa.

Katselmus

Oikeudenkäymiskaaren 17:56:n nojalla Asunto Oy A pyytää, että oikeus suorittaa rakennuskohteessa ennen pääkäsittelyä katselmuksen. Oikeuden jäsenten lisäksi asianosaisten edustajien on tarpeen osallistua katselmukseen.

Helsingissä kuun päivänä 2003

Laati:

N.N.

asianajaja, Helsinki

Liite 3

**VASTAUS 13.10.2003
KÄRÄJÄOIKEUDEN
ASIANUMERO /03**

**HELSINGIN
KÄRÄJÄOIKEUDELLE**

Vastaaja

B Oy, Helsinki
osoite

Vastaajan asiamies ja prosessiosoite

Varatuomari
Lakiasiantainmisto
osoite
puhelin, telefax
sähköpostiosoite

Kantaja

Asunto Oy A

Kantajen asiamies

Asianajaja

Asianajotoimisto Oy
osoite
puhelin, telefax

Asia

Urakkasopimuksen suoritusrikkomus (0930)

Selostus asiasta

Kanteen asiaselostus voidaan hyväksyä täsmennyksin, että kyse on grynderin takuuajan jälkeisestä vastuusta. Sen lisäksi asiassa on osaksi kyse siitä, onko virhevastuuseen vedottu kohtuullisessa ajassa.

Vastaus

B Oy vastaa kannevaatimukseen numerojärjestyksessä seuraavaa:

- 1) ilmanvaihto- ja lämmityslaitteiden virheiden korjauskustannuksista vaadittua 9.000 euron korvausta vastustetaan perusteeltaan ja määrältään;
- 2) huonelämpötilaan vaikuttavien rakenteellisten virheiden korjauskustannuksista vaadittua 90.000 euron korvausvaatimusta vastustetaan perusteeltaan ja määrältään;
- 3) kylpyhuoneiden rakenteellisten virheiden korvausvaatimus myönnetään 4.000 euron osalta riidattomaksi. Vaatimusta vastustetaan 36.000 euron osalta perusteeltaan ja määrältään;
- 4) liian alhaisten huonelämpötilojen syiden selvittämisestä aiheutuneista tutkimuskustannuksista vaadittua 4.000 euron korvausvaatimusta vastustetaan perusteeltaan, mutta myönnetään määrältään riidattomaksi;
- 5) ullakkohuoneistojen kylmyyden selvittämisestä aiheutuneiden purku- ja rakennuskustannusten 16.000 euron määräistä korvausvaatimusta vastustetaan perusteeltaan, mutta myönnetään määrältään riidattomaksi;
- 6) liian alhaisten huonelämpötilojen ja kylpyhuoneiden virheiden vaatimien korjaustapojen selvittämisestä aiheutuneiden kustannusten korvausvaatimus myönnetään 2.000 euron osalta riidattomaksi. Vaatimusta vastustetaan 13.897,28 euron osalta perusteeltaan ja määrältään.

7) *Korko*

Viivästyskoron korkokanta ja alkamispäivä myönnetään riidattomiksi.

8) *Oikeudenkäyntikulut*

Oikeudenkäyntikuluvaatimusta vastustetaan.

Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus

Asunto Oy A on velvoitettava korvaamaan B Oy:n oikeudenkäyntikulut korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkoineen siitä lukien, kun kuukausi on kulunut käräjäoikeuden ratkaisun antamisesta. Vastaajan oikeudenkäyntikulujen tähänastinen määrä on 3.300 euroa. Vaatimus ei sisällä arvonnalisäveroä, koska B Oy on arvonnalisäverovelvollinen.

Perusteet

Virhevastuun perusteesta

B Oy on toiminut Asunto Oy A:n perustajaurakoitsijana. Rakennuksen takuuäika on päättyänyt 19.11.1995.

Perustajaurakoitsija vastaa takuuajan jälkeen ilmenneistä virheistä vain jos ne johtuvat urakkasopimuksen, rakennusaikaisien normien tai hyvän rakennustavan noudattamatta jättämisestä eli tuottamuksesta. B Oy kiistää tuottamuksen.

Takuuajan jälkeen perustajaurakoitsijan vastuu koskee kymmenen vuoden ajan rakennuksen tai hallinnon luovuttamisesta lisäksi vain ns. salaisia virheitä eli virheitä, joita ei ole voitu havaita vastaanottotarkastuksessa tai takuuäikana.

Asuntoyhtiö ei ole vedonnut väitettyihin laitteistovirheisiin takuuäikana, vaikka väitetty virheet olisi voitu jo tuolloin havaita. Takuuajan jälkeen havaittuihin virheisiin on lisäksi vedottava kohtuullisessa äjassa virheen havaitsemisesta uhalla, että oikeus vedota niihin raukeaa.

Kanne on myönnettyjä vaatimuksia lukuun ottamatta perusteeton. Ullakkoasunnoissa ei ole muutoin vastaajan vastuulle kuuluvia virheitä.

Asuntojen 20-23 virheet ja niistä vaadittava korvaus

1. Ilmanvaihto- ja lämmityslaitteisto

Korvausvaatimus koskee yksinomaan asuntoyhtiölle kuuluvia välttämättömiä ylläpitotoimenpiteitä ja erilaisia asuinkiinteistön peruskorjaus- ja parannustoimenpiteitä, joista B Oy ei ole vastuussa (*henkilötodistaja F.F.*)

Ullakkoasuntojen LVI-laitteisto on suunniteltu asianmukaisesti (*vastaajan kirjallinen todiste VI ja henkilötodistaja F.F.*). Laitteisto on toiminut virheettömästi laitteiston luovutustarkastuksessa (*vastaajan kirjalliset todisteet V2 ja V3*). B Oy on vaihtanut 5.2.2003 jälkeen asuntokohtaiset katolle sijoitetut poistoilmanvaihtokoneet eikä ilmanvaihtolaitteistossa ainakaan tämän jälkeen ole virheitä.

Lämmityslaitteiston säätöjärjestelmän tekninen käyttöikä on noin kymmenen vuotta, joten niiden uusiminen voi nyt olla siinänsä tarpeellista (*vastaajan kirjallinen todiste V4*). Kyseessä ei ole kuitenkaan vastaajan vastuulla oleva virhe. A Oy:n olisi pitänyt havaita mahdollinen lämmityslaitteiston tai sen säätöjärjestelmän asennus- tai suunnitteluvirhe viimeistään vuositarkastuksessa, joten asuntoyhtiö ei voi enää esittää siihen perustuvia vaatimuksia.

Mikäli B Oy:n suorituksessa katsotaan kuitenkin olleen virheen, jota A Oy:n ei voida edellyttää havainneen takuutarkastuksessa tai sitä ennen, on A Oy joka tapauksessa menettänyt oikeutensa korvaukseen laiminlyötyään vedota virheeseen kohtuullisessa ajassa. Virheeseen vetoaminen on tapahtunut 7 vuotta takuuajan päättymisen jälkeen.

Lämmityslaitteiston säätöjärjestelmän tekninen käyttöikä huomioiden uusien laitteistojen hankkiminen ei voi muodostaa perustetta korvauksen määrälle.

2. Asuntojen rakenteelliset virheet

2.1. Huonelämpötila

Asuntojen alhainen huonelämpötila ei johdu B Oy:n urakka-suorituksesta.

A Oy:n 29.11.2001 ja 17.1.2002 teettämien lämpökuvausten jälkeen B Oy on tiivistänyt ullakkoasuntojen lattioiden ja seinien liitoskohdat sekä sähkörasioiden putkitukset sekä säätänyt ilmanvaihtoa. Lisäksi katolle sijoitetut asuntokohtaiset poistoilmanvaihtokoneet on vaihdettu, kuten edellä on todettu 5.2.2003 jälkeen. Kantajan kirjallinen todiste K5 ei siis osoita mitään ullakkoasuntojen tämänhetkisistä lämpötiloista.

Mikäli ullakkoasuntojen lämpötila on edelleen liian alhainen, syynä on se, että ullakkoasuntojen vesikiertoiisiin lämpöpattereihin vesi ei tule tarpeeksi lämpimänä. Tämä on helposti korjattavissa lämpöverkoston tasapainotuksella ja perussäädöllä. Nämä tavalliseen huolelliseen kiinteistönpitoon kuuluvat toimenpiteet kuuluvat A Oy:n omalle vastuulle.

2.2. Lämpövuodot sekä kattojen ja seinien kylmyys

Ullakkoasuntojen lämmöneristys on suunniteltu ja toteutettu velvoittavaa rakentamismääräystä paremmaksi (vastaajan kirjalliset todisteet V5,V6 ja V7).

B Oy on suorittanut kohdan 2.1. mukaisesti vastuulleen kuuluneet tiivistystyöt ja vaihtanut ullakkoasuntojen poistoilmanvaihtokoneet (*henkilötodistaja G.G.*). Kantajan kirjallinen todiste K6 ei siis osoita mitään ullakkoasuntojen tämänhetkisistä väitetyistä lämpövuodoista tai pinalämpötiloista.

2.3. Lattioiden kylmäisillat

Suunnittelu- ja rakennustyö täyttää Suomen rakentamismääräyskokoelman lämmönjohtavuutta koskevat vaatimukset (vastaajan kirjallinen todiste V7) ja eristystyö täyttää muutoinkin hyvän rakennustavan vaatimukset.

Suunnitelman mukaan rakennuksen kylmiä tiloja muutetaan lämpimiksi tiloiksi. Asuinkiinteistön peruskorjaus- ja parannustoimenpiteet eivät kuulu B Oy:n korvattaviksi (*vastaajan kirjallinen todiste V8 ja henkilötodistaja G.G.*).

Kohdan 2 korvausvaatimukseen sisältyy useita erilaisia toimenpiteitä, joiden suorittaminen ei ole sidoksissa toisiinsa. Vaatimuksen määriä ei ole riittävästi eritelty, joten niihin ei voida ottaa yksityiskohtaisesti kantaa.

Vaatus on lisäksi muutoinkin hylättävä ennenaikaisena. A Oy:lle ei ole aiheutunut vielä mitään korjauskustannuksia. Korjausten toteuttamisesta tai laajuudesta ei ole selvitystä.

3. Kylpyhuoneitten lattiakaivot ja kosteusvauriot

Kylpyhuoneitten lattiakaivot on asennettu valmistajan ohjeiden mukaisesti (vastaajan kirjallinen todiste V9). Asennetut kaivot ovat saaneet viranomaishyväksynnän (vastaajan kirjallinen todiste V10).

Lattiakaivojen tulvimisesta aiheutunut vahinko johtuu niiden puhdistuksen laiminlyönnistä (vastaajan kirjallinen todiste V11). Puhdistus ei kuulu B Oy:n vastuulle, vaan on huoneiston huoltoon liittyvä tavanomainen toimenpide. Kaivojen sijainti ei ole estänyt niiden puhdistamista. Kaivojen sijainnista ei muutoinkaan ole tehty virheilmoitusta kohtuullisessa ajassa, vaan vasta noin 8 vuoden kuluttua rakennuksen luovuttamisesta.

Huoneiston 20 kylpyhuoneen seinien kipsilevyrakenteisiin oli päässyt kosteuseristyksestä huolimatta suihkun roiskevesiä. Seinän höyrynsulku oli asennettu virheellisesti myös lämpimän huonetilan puolelle. Se on ollut rakennusvirhe. Vastaaja on siten vastuussa tämän virheen aiheuttamista kustannuksista.

Asuntojen 21-23 kylpyhuoneissa ei ole kosteusvahinkoja.

Vaatimuksesta myönnetään B Oy:n korvattavaksi asunnon n:o 20 kylpyhuoneen seinän korjauskustannuksen osuutena 4.000 euroa. Yhden kylpyhuoneen virhettä vastaava korjaus maksaa 4.000 euroa (*vastaajan kirjalliset todisteet V12 ja V13 sekä henkilötodistaja H.H.*). Muu osa korvausvaatimuksesta perustuu liian laajaksi määriteltyyn korjaustarpeeseen ja lattiakaivon tulvimisvahinkoon, jonka korvaus-peruste on riitautettu (*henkilötodistaja I.I.*).

Virheiden syiden ja korjaustavan selvittämisestä aiheutuneet kustannukset

4. Tutkimiskustannukset

A Oy:n teettämät tutkimukset eivät ole tuoneet esille B Oy:n vastuulle kuuluvia korjaustarpeita. B Oy ei ole korvausvelvollinen aiheutuneista kustannuksista.

5. Purku- ja rakentamiskustannukset

A Oy:n suorittamat purku- ja rakentamistyöt eivät ole tuoneet esille B Oy:n vastuulle kuuluvia korjaustarpeita. B Oy ei ole korvausvelvollinen aiheutuneista kustannuksista.

6. Korjaustapojen selvittämiskulut

Vaatumuksesta myönnetään 2.000 euroa B Oy:n korvattavaksi kylpyhuoneen seinien korjaustavan arvioituna osuutena kylpyhuoneiden korjaustavan 3.987,28 euron selvittämiskuluista.

Muilta osin kyseessä on ollut asuntoyhtiön tarpeita palveleviin korjaus- ja parannuskohteisiin liittyvistä toimeksiannoista, joista syntyneet kulut eivät kuulu B Oy:n vastattavaksi. Näihin sisältyy asunnon 20 kylpyhuoneen lattiakaivon korjaustavan osuus selvittämiskuluista.

Oikeudenkäyntikulut

Kanne tulee hylätä pääosiltaan, joten Asunto Oy A:n oikeudenkäyntikuluvaatimus tulee hylätä. B Oy:n oikeudenkäyntikuluvaatimus tulee puolestaan hyväksyä.

Oikeudelliset perusteet

Kanteessa mainitut oikeudelliset periaatteet vastaavat B Oy:n käsitystä. Periaatteita on kuitenkin täsmennettävä. Perustajaurakoitsijan vastuu määräytyy kanteessa mainittujen syiden johdosta yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan. Tällöin 10 vuoden kuluessa sopimuksen täyttämisestä lukien grynderi on vastuussa virheistä tuottamusasteesta riippumatta. Vastuun toteutuminen edellyttää kuitenkin tuottamusta. Em. periaatteiden mukaan virheeseen on vedottava kohtuullisessa ajassa.

Tuottamusta arvioidaan rakennusaikaisten normien ja tietämyksen perusteella.

Sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan tässä sopimusriidassa on voimassa ns. käännetty todistustaakka. Asunto Oy A:n on siten näytettävä, että rakennuksessa on virhe tai puute. B Oy:n on puolestaan näytettävä, ettei virhe johdu sen huolimattomuudesta tai laiminlyönnistä.

Oikeuslähteinä viitataan kantajan mainitseman oikeuskirjallisuuden lisäksi teokseen *Juha Laine*, Rakennusvirheistä, Hämeenlinna 1993 (s. 230 - 231).

TODISTEET

Kantajan ilmoittamista todisteista

Todistaja B.B.

B Oy vastustaa todistaja B.B.:n kuulemista käräjäoikeudessa käyttämällä video- tai puhelinkuulustelua. Asiassa ei ole selvitystä siitä, että todistaja B.B. olisi sairautensa vuoksi pysyvästi estynyt saapumaan tuomioistuimeen. Todistelun uskottavuuden arviointi edellyttää todistajan henkilökohtaista kuulemista.

Kirjallinen todiste nro K6, AT:n mittausmuistio

B Oy vaatii AT:n kuulemista henkilökohtaisesti oikeudessa, koska todistelun uskottavuuden arviointi edellyttää AT:n henkilökohtaista kuulemista.

Vastaaajan kirjalliset todisteet

V1. K Oy:n lausunto

Todistusteema: Ullakkoasuntojen ilmanvaihto on suunniteltu asianmukaisesti.

V2. Ilmanvaihtolaitteiston kelpoisuustodistus 19.11.1994

Todistusteema: Ilmanvaihdon toimivuus on varmistettu kohteen luovutusajankohtana.

V3. LVI-suunnittelijan todistus 19.11.1994

Todistusteema: LVI-laitteiston toimivuus on todettu kohteen luovutusajankohtana.

V4. Kiinteistönhoitotiedoston LVIS-laitteiden käyttöikä koskeva ohjekortti KH XO-00021

Todistusteema: Lämmityslaitteiston säätölaitteet on uusittava noin kymmenen vuoden välein.

V5. Rakennuslautakunnan 3.5.1994 hyväksymä pääpiirustus ullakosta

Todistusteema: Ullakkoasuntojen lämpöeristys on suunniteltu vähintään määräysten mukaiseksi.

V6. Katselmuksen pöytäkirja 13.10.2002

V7. Suomen Rakentamismääräyskokoelman säännöstiedosto C3, Lämmöneristysmääräykset

Todistusteema: Rakentamismääräysten asettamat edellytykset lämmöneristykselle ovat alhaisemmat kuin kohteessa toteutetut.

V8. L Oy:n /E. E:n lausunto

Todistusteema: Kohteessa ei ole väitettyjä rakenteellisia virheitä. Asunto Oy A:n esittämät korjaustoimenpiteet eivät kuulu B Oy:n vastuulle.

V9. Upovieser-lattiakaivon esite- ja tuotekortti

Todistusteema: Lattiakaivo on asennettu valmistajan ohjeiden mukaisesti

V10. Ympäristöministeriön tyyppihyväksyntäpääätös

Todistusteema: Lattiakaivo on hyväksytty asennuksen mukaiseen käyttöön. Kaivoratkaisu on hyvän rakennustavan mukainen.

V11. J.M:n muistio 28.8.2002

Todistusteema: Lattian kosteusvaurio johtuu kaivon huoltotoimenpiteiden laiminlyönnistä.

V12. Insinööritoimisto M.V. Oy:n korjaustapaehdotus

Todistusteema: Kylpyhuoneiden korjaaminen ei edellytä Asunto Oy A:n esittämiä laajoja korjauksia.

V13. F.S. Oy:n urakkatarjous

Todistusteema: Yhden kylpyhuoneen rakennusvirhettä vastaavan korjauskustannuksen suuruus on 4.000 euroa.

Vastaajan henkilötodistelu

1. E. E.

osoite
puhelinnumero

Todistusteema: Rakennuskohteessa ei ole rakenteellisia virheitä. A Oy:n esittämät korjaustoimenpiteet eivät kuulu B Oy:n vastuulle.

2. F. F.

osoite
puhelinnumero

Todistusteema: A Oy:n esittämät korjaustoimenpiteet eivät kuulu B Oy:n vastuulle. LVI-suunnittelussa ei ole virheitä.

3. G. G.

osoite
puhelinnumero

Todistusteema: B Oy on suorittanut kaikki vastuulleen kuuluneet korjaustyöt. Rakennuskohteessa ei ole B Oy:n vastuulle kuuluvia virheitä.

4. H.H.

osoite
puhelinnumero

Todistusteema: Yhden kylpyhuoneen rakennusvirhettä vastaavan korjauskustannuksen suuruus on 4.000 euroa.

5. I.I. (Insinööritoimisto M.V. Oy)

osoite

puhelinnumero

Todistusteema: Kylpyhuoneiden rakennusvirheiden korjaaminen ei edellytä asuntoyhtiön esittämiä laajoja korjauksia.

Katselmus

B Oy vastustaa katselmuksen toimittamista koskevaa pyyntöä. Katselmus rakennuskohteessa ei ole tarpeellinen, koska kan-
teessa väitettyjä virheitä ei voida todeta tuomioistuimen suorit-
tamassa katselmuksessa. Siten katselmuksella ei saataisi mitään
näyttöä asiaan.

Helsingissä kuun päivänä 2003

Laati:

varatuomari, Helsinki

LIITE

avoin asianajovaltakirja

Vastaus on toimitettu kantajan asiamiehelle

Liite 4**Haastehakemuksen
TAI VASTAUKSEN liitetiedot****A Asianosaisten ja todistajien kuuleminen**

- yhteystiedot erillisellä lomakkeella samoin kuin tieto siitä, mitä on tehty sellaisen osoitteen selvittämiseksi, joka ei ole tiedossa (OK 5:2)
- video- tai puhelinkuulustelun pyyntö sairauden tai muun syyn vuoksi tai jos kysymys ei ole uskottavuustodistelusta (OK 17:34a ja HE 190/2002)
- tulkkauksen tarve OK 4 luku (425/2003)
- muuta huomioitavaa esim. matka- ym. esteet

B Asiantuntijaan nojautuminen (OK 17:55)

- yhteystiedot erillisellä lomakkeella
- onko kirjallisen lausunnon antanutta asiantuntijaa kuultava oikeudessa henkilökohtaisesti vai video- tai puhelinyhteyttä käyttäen
- tieto siitä, jos kirjallinen lausunto valmistuu myöhemmin
- tieto siitä, onko asianosainen ollut ja miten yhteydessä vasta-puoleen asiantuntijalausuntoa hankkiessaan

C Pyyntö oikeudelle asiantuntijan nimeämiseksi

- ehdotus OK 17:47:n edellytykset täyttävän asiantuntijan nimeämiseksi, esim. tavarantarkastaja, TEO, VTT, auktorisoitu kiinteistönvälittäjä ym.
- mistä seikoista asiantuntijaa halutaan kuulla
- tarvitaanko ennen pääkäsittelyä OK 17:48a:ssä tarkoitettua etukäteisselvitystä asiantuntijan lausuntoa varten

D Katselmus

- pyyntö katselmuksen suorittamisesta ja katselmukseen liittyvät tiedot tuomioistuinta ja vastapuolta varten. Tällöin ilmoi-

tetaan: paikka, ehdotus ajasta (pääkäsittelyn yhteydessä vai muulloin), katselmukseen osallistujat sekä katselmuksen todistusema ja mahdolliset muut tiedot.

E Editio

- pyyntö editiomääräyksen antamisesta (OK 17:12-17)
- pyyntö editiokuulustelun järjestämisestä valmistelussa tai vastapuolen hallussa olevan kirjallisen todisteen tai esineen ilmoittamisvelvollisuudesta (OK 5:21.2) (ks. HE 32/2001 s. 37 yksilöintivaatimuksesta)

F Osa- tai välituomio (OK 24:5 ja 24:6)

- pyyntö tai käsitys

G Valmisteluun liittyviä seikkoja

- käsitys siitä miten valmisteluistunto tulisi järjestää (OK 5:17.2), tarpeellisuus, puhelinvalmistelu, ym.
- onko asia laadultaan sellainen, että se voidaan ratkaista yksin kirjallisen valmistelun perusteella (OK 5:27a)

H Asiakirjan salassapitoa koskeva pyyntö tai ilmoitus

(Tiedot annetaan erillisillä lomakkeella vain, jos niiden ilmoittaminen tällä tavoin on soveliaampaa kuin haastehakemuksessa tai vastauksessa)

4. MALLIVALITUS JA VASTAUS HOVIOIKEUTEEN

Työryhmän 3/2007 raportti

Työryhmän jäsenet

asianajaja Toni Isoluoma, Oulu, puheenjohtaja
käräjätuomari Maarit Tukiainen, Rovaniemen käräjäoikeus,
sihteeri

laamanni Lars Lindh, Lapin käräjäoikeus
käräjätuomari Ahti Kontturi, Oulun käräjäoikeus
käräjätuomari Jyrki Kiviniemi, Rovaniemen käräjäoikeus
käräjätuomari Juha Niemi-Pynttari, Ylivieskan käräjäoikeus
hovioikeudenneuvos Ritva Supponen, Rovaniemen
hovioikeus

hovioikeudenneuvos Tapio Kamppinen, Rovaniemen
hovioikeus

viskaali Janne Anttila, Rovaniemen hovioikeus
viskaali Hannele Pyy-Ahonen, Rovaniemen hovioikeus
kihlakunnansyyttäjä Juha Karikoski, Oulun kihlakunnan
syyttäjänvirasto

julkinen oikeusavustaja Tapio Maakanen, Oulunseudun
oikeusaputoimisto

asianajaja Ulla Riekkö, Oulu

asianajaja Esko Eskonpekka, Kuusamo

asianajaja Keijo Kauppila, Oulu

asianajaja Mikael Henriksson, Kemi

asianajaja Kirsti Juopperi, Kemijärvi

4.1 JOHDANTO

Työryhmän tehtävänä oli laatia mallit valitukseksi ja vastaukseksi valitukseen. Työryhmän tavoitteina oli kehittää hovioikeusprosessia ja parantaa sen laatua. Hovioikeusprosessin perusteena ovat valitus ja siihen annettu vastaus. Ne myös rajaavat sen, miltä osin hovioikeus tutkii jutun. Sen vuoksi hyvät valitukset ja vastaukset helpottavat osaltaan hovioikeuden työtä ja säästävät aikaa sekä antavat mahdollisuuden hovioikeusprosessin laadun parantamiseen. Samalla voidaan vaikuttaa jutun kokonaisuuteen. Työryhmän tavoitteena on ollut myös menettelytapojen yhtenäistäminen ja työtapojen järjeistäminen. Asianosaisten ja heidän avustajiensa kannalta ajateltuna nämä helpottavat jutun käsittelyn keskittämistä ja vähentävät kustannuksia.

Työryhmä on rajannut tehtävänsä koskemaan rikosasioita. Kun hovioikeuden käsiteltäväksi tulevista asioista n. 70 % on rikosjuttuja, työryhmä on katsonut, että esimerkkipäätöksen ja vastauksen laatiminen juuri rikosjutussa edesauttaa parhaiten työryhmän tavoitteiden saavuttamista. Työryhmä ottaa kuitenkin eräiden ongelmalliseksi todettujen asioiden vuoksi esimerkinomaisesti esille eräitä riita-asioissa tehdyille päätöksille ominaisia piirteitä (jäljempänä kohdassa Päätöksissä ja vastauksissa havaittuja ongelmia). Työryhmän mielestä tulisi erikseen laatia valitus- ja vastausmallit riita-asioissa. On myös sanottu, että valitus on haastehakemus käräjäoikeuden tuomiota vastaan.¹ Työryhmä toteaa, että valitus tai vastaus siviiliasioissa laadittaessa esimerkkinä voi *mutatis mutandis* käyttää laatutyöryhmän 4/2003 (ns. Kiihan työryhmä) laatimaa esimerkkihakemusta ja vastaus.² Lisäksi työryhmä on jättänyt vastaväittöjen tehtävänsä ulkopuolelle.

1 Juha Lappalainen: Hovioikeus uudistuu tänään. Esitelmä seminaarissa Uudistuva hovioikeusmenettely. Lakimiesliiton koulutus. 11.12.2001.

2 Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankeen työryhmäraportteja V, s. 77 ss.

Työryhmän työn lainsäädännöllisenä perustana ovat luonnollisesti oikeudenkäymiskaaren (jäljempänä OK) 25 ja 26 luvun säännökset, erityisesti OK 26 luvun 1 § (oikeudenkäynnin kohde hovioikeudessa), 25 luvun 15 § ja 25 luvun 16 § (valituskirjelmän sisältö) sekä OK 26 luvun 4 § (vastauksen sisältö).

Työryhmä on myös pyrkinyt kyselyin selvittämään valitusten ja vastausten ongelmakohtia. Tässä raportissa pyritään vastaamaan tavallisimpiin käytännössä havaittuihin ongelmiin.

4.2 TILASTOTIETOJA

Vuosi	Saapuneet asiat	Muutoksenhakuprosentti Rikos-/laajat riita-asiat	Muutosprosentti
2003	996	9,6 / 45,7	26,5
2004	1009	12,2 / 34	27,2
2005	1252	13,7 / 41	29,7
2006	1132	11,5 / 38	30,6

Saapuneet asiat = kaikki Rovaniemen hovioikeuteen vuoden aikana saapuneet asiat eli valitusten lisäksi kantelu-, hakemus- ja ensiasteen virkarikosasiat.

Muutoksenhakuprosentti kuvastaa muutoksenhakualttiutta käräjäoikeuden ratkaisuihin, määrät erikseen rikosasioista ja laajoista riita-asioista.

Muutosprosentti kuvastaa määrää, jossa hovioikeus on näytön uudelleen arvioinnin tai jonkin muun syyn takia muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua.

Tilastosta on pääteltävissä, että kaikki käräjäoikeuksissa ratkaistut asiat huomioon ottaen muutosten määrä on pieni. Jos asianosainen haluaa menestyä muutoksenhaussaan, hänen on panostettava valituksen laatimiseen.

4.3 VALITUKSISSA JA VASTAUKSISSA HAVAITUJA ONGELMIA

Työryhmä on pyrkinyt selvittämään, mitä ongelmia valituksissa ja vastauksissa käytännössä esiintyy.

Pääasialliset ongelmat ovat lähinnä

- pitkät ja jäsen telemättömät valitukset
- pääkäsittelypyyntöjen puutteellinen perusteleminen
- todistelun puutteellinen ilmoittaminen.

4.3.1 Valitusten pituus ja jäsen telemättömyys

Hovioikeus laatii tuomion kertoelman (resiitti) valituksen ja vastauksen perusteella. Valituksen tai vastauksen liiallinen laajuus tai jäsen tymättömyys vaikeuttaa tuomion laatimista ja voi aiheuttaa väärinkäsityksiä. Jäsen tymättömään ja laajaan valitukseen on myös työlästä laatia vastausta.

Syynä pitkään ja koukeroiseen valitukseen voi olla huonosti jäsen nely kärj äoikeuden tuomio. Pitkään ja sekavaan kärj äoikeuden tuomioon on vaikeaa laatia jäsen nelyä valitusta.

Asianajajien taholta on tuotu esille myös huoli vetoamistaakan (OK 26:1) täyttämisestä. Asianosaisen (asianajajan) näkökulmasta näyttäisi rationaalisel ta vedota mieluummin turhiinkin seikkoihin kuin jättää vetoamatta johonkin relevanttiin seikkaan.

Olennaista on tuoda esiin, miltä osin kärj äoikeuden ratkaisu on puutteellinen. Kun valitus on ”haastehakemus kärj äoikeuden tuomiota vastaan”, valituksessa tulee keskittyä kärj äoikeuden päätöksen virheisiin. Se edellyttää, että kärj äoikeudessa jutun hävinnyt asianosainen analysoi kärj äoikeuden tuomion huolellisesti. Valituksen rajaamisen kannalta olennaista on tehdä valitus vain siltä osin, kuin asia on riittävin vielä hovioikeudessa. Valittaminen ”varmuuden vuoksi” ei ole järkevää.

Mikäli pääkäsittely on odotettavissa, valitus voi olla varsin lyhyt, kuten jäljempänä olevasta esimerk kivalituksesta ilmenee. Valituk-

sessä, jossa ei pyydetä pääkäsittelyä, on tuotava esiin se, miltä osin käräjäoikeuden tuomio on virheellinen ja lisäksi riittävässä laajuudessa perusteltava valittajan oman kannan oikeellisuus. Tässäkin suhteessa tulisi noudattaa periaatetta ”vähän mutta hyvää.”

Riita-asioissa valitus- ja vastauskirjelmät ovat jo asian luonteesta johtuen usein pitempiä kuin rikosasioissa.³ Niissäkin valituksen pituutta voidaan rajoittaa ja selkeyttää huolellisella jäsentelyllä.⁴

4.3.2 Pääkäsittelypyynnön perusteleminen

OK 25 luvun 15 §:n 2 momentin mukaan, jos valittaja haluaa, että hovioikeudessa toimitetaan pääkäsittely, hänen on ilmoitettava yksilöity syy siihen. Pääsääntönä on, että hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely, jos riita-asiaa asianosainen tai rikosasiassa asianomistaja tai vastaaja on sitä vaatinut (OK 26:14 §1).

Yleiseksi ongelmaksi on todettu, että pääkäsittelypyyntöä ei ole perusteltu riittävästi. Pääkäsittelypyyntöä on joskus perusteltu yleisluontoisella toteamuksella siitä, että suullinen todistelu on arvioitu väärin. Se ei kuitenkaan ole riittävää. Näytön uskottavuutta tulee valituskirjelmässä yksilöidysti ja perustellusti horjuttaa.

Pääkäsittelyssä ratkaistavan asian osalta olennaista on keskittyä pääkäsittelypyynnön esittämiseen ja perusteleamiseen. Pääkäsittelypyynnön perusteluksi on riittävää ilmoittaa lyhyesti, miksi käräjäoikeuden näytön arviointi on virheellinen. Valituksessa ei ole tarpeen laajalti selostaa käräjäoikeudessa esitetyn näytön sisältöä, koska näyttö otetaan vastaan pääkäsittelyssä.

Vaadittaessa pääkäsittelyn toimittamista usein fraasinomaisesti pyydetään, että valittajalle varataan mahdollisuus täydentää valitustaan, mikäli pääkäsittelypyyntö hylätään. 1.10.2003 voimaan

3 Olavi Snellman: Näkökohtia prosessin ja asianajon kehittämistä hovioikeudessa. DL 4/2002 s. 670.

4 Haastehakemuksen osalta katso Kiihan työryhmän raportti s. 90 ss.

tulleen OK 25 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan valituskirjelmässä on mainittava vaatimukset perusteineen. Näin ollen läh-
tökohtaisesti täydentämispyyntö ei ole perusteltu. Huomattava
kuitenkin on, että OK 26 luvun 1 b §:n 2 momentin nojalla ho-
vioikeuden tulee kehottaa valittajaa korjaamaan valituksessa oleva
puute, jos valitus on puutteellinen ja sen täydentäminen on *oikeu-
denkäynnin jatkamiseksi tarpeen*.⁵

Valituskirjelmien puutteena on pidetty myös sitä, että pyyntöä
pääkäsittelystä ei esitetä, vaikka suullinen näytö riitautetaan va-
lituskirjelmässä.

4.3.3 Todistelun ilmoittaminen

Todistelun ilmoittaminen valituksissa ja vastauksissa on puutteel-
lista. Usein kirjelmissä viitataan yleisluontoisesti ”käräjäoikeu-
dessa esitettyyn todisteluun”, mikä ei ole riittävää. Todistelu on
ilmoitettava nimenomaisesti. Selkeintä on tehdä yksilöity luettelo
teemoineen.

On huomattava, että OK 25 luvun 15 §:n 2 momentti edellyttää,
että valittaja pääkäsittelyä pyytäessään yksilöi kuultavat ja todis-
tajat.

Valituksesta ja vastauksesta ei aina ilmene myöskään tuomiois-
tuimelle istunnon järjestämiseksi välttämättömiä tietoja, kuten
todistajien ja muiden henkilökohtaisesti kuultavien henkilöiden
osoite- ja puhelinnumerotiedot. Muita tärkeitä tietoja ovat muun
muassa tulkkauksen tarpeellisuus, kuulemisen järjestäminen pu-
helimitse tai videoyhteyttä käyttäen, järjestely pelkäävän todista-
jan kuulemiseksi jne.

Valituksista ei myöskään ilmene aikataulusuunnitelmaa tai asi-
anosaisen käsitystä todistelun vaatimasta ajasta, mikä edesauttaisi
suuresti istunnon suunnittelemista.

⁵ Katso myös Jokela: Oikeudenkäynti III, s. 519.

4.3.4 Vastaamatta jättäminen

Pääkäsittelyyn menevissä jutuissa vastaamatta jättäminen aiheuttaa hovioikeudelle tarpeetonta työtä sen selvittämiseksi, mitä todistelua asianosainen aikoo hovioikeudessa esittää.

Mikäli kysymys on pääkäsittelyssä ratkaistavasta asiasta, hovioikeuden on kuitenkin tiedusteltava erikseen, mitä todistelua asianosainen aikoo pääkäsittelyssä esittää. Sen vuoksi pääkäsittelyjuutissa asianosaisen on suositeltavaa nimetä todistelu ja ilmoittaa, että muilta osin vastausta ei anneta, mikäli sitä ei haluta tehdä.

Syyttäjän on jo valtakunnansyyttäjän ohjeenkin mukaan vastattava valitukseen.

4.4 VALITUS

Valituskirjelmän sisällöstä on säädetty OK 25 luvun 15 ja 16 §:ssä. Lainkohdat määräävät asiakirjan minimivaatimukset. Valitettavasti valitukset eivät aina täytä näitä vaatimuksia.

4.4.1 Asiakirjan nimi

Hovioikeuteen tulee runsaasti erilaisia asiakirjoja. Kirjaamo, kanslia ja joskus asian käsittelijätkin joutuvat usein pohtimaan, mistä asiakirjasta on kulloinkin kyse. Vain asiayhteydestä tai saapumisaikankohdasta voi päätellä, onko asiakirja valitus, vastaus valitukseen, vastaus lausumapyyntöön tai muu hovioikeuteen lähetetty kirjelmä tai kirje.

Tämän vuoksi asiakirjassa tulee olla sen nimi, *valitus, vastaus tai lausuma* selvästi. Suositeltavaa on merkitä nimi oikealle asiakirjan yläosaan.

4.4.2 Valittajaa koskevat tiedot

Asiakirjassa on oltava valittajan (muutoksenhakijan) nimi ja tarvittaessa hänen henkilökohtaiset yhteystietonsa, ei *prosessiosoite*, vaan koti- tai muu osoite, jossa hän on tavattavissa, sekä puhe-

linnumero. Nämä tiedot ovat tarpeen sen vuoksi, että kutsu pääkäsittelyyn on valittajalle toimitettava tiedoksi henkilökohtaisesti ja todisteellisesti, jos valittajaa on tarkoitus kuulla pääkäsittelyssä todistelutarkoituksessa. Jos asiassa ei järjestetä pääkäsittelyä tai pääkäsittelyssä ei ole tarkoitus kuulla valittajaa todistelutarkoituksessa, hänen omia yhteystietojaan ei tarvita. Vaihtoehtoisesti valittajan yhteystiedot, varsinkin jos ne ovat salaisia, voi ilmoittaa myöhemmin esille tulevalla info-lomakkeella.

Jos valittaja on vajaavaltainen (esim. lapsi) ilmoitetaan hänen huoltajansa, edunvalvojan tai muun edustajansa tiedot. Jos valittaja on yhteisö, sen edustajan (esim. toimitusjohtajan) tietoja on harvoin tarpeen tällä tavoin ilmoittaa, mutta Y-tunnus on tarpeen ilmoittaa aina.

Valituksessa on ilmoitettava asiamiehen (avustajan, puolustajan) nimi ja yhteystiedot eli *prosessiosoite*. Asiamiehen toimiston yhteystietoihin kuuluvat postiosoitteen ja verkkopuhelinnumeron lisäksi matkapuhelinnumero, telekopionumero ja sähköpostiosoite. Asiamiehen tavoitettavuus esimerkiksi istuntoajankohdan sopimiseksi on tärkeää. Sen vuoksi matkapuhelinnumero tai sähköpostiosoite on välttämätön yhteystieto.

Jos asiamies on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain mukainen puolustaja, tämä on syytä tuoda esiin ilmoittamalla puolustajana toimiminen jo valittajaa koskevissa tiedoissa.

4.4.3 Juttua koskevat tiedot

Valituksen yksilöimiseksi tarvitaan tiedot valituksen kohteena olevasta käräjäoikeuden ratkaisusta: käräjäoikeuden nimi, ratkaisun nimi, antopäivä ja numero, käräjäoikeuden diaarinumero ja asia. Esimerkiksi: Oulun käräjäoikeuden tuomio 17.10.2007 numero 07/ 1023, diaarinumero R 07/203, törkeä pahoinpitely ym.

4.4.4 Vastapuolta koskevat tiedot

Valituksessa ilmoitetaan valittajan vastapuoli. Rikosasiassa rangaistukseen tuomitun valittajan vastapuoli on syyttäjä ja usein

myös asianomistaja. Asianomistajan valittaessa vastapuoli on syytetty, ei välttämättä syyttäjää.

Vastapuolen osalta on riittävää, että ilmoitetaan nimi ja asiamies sekä mahdollisuuksien mukaan prosessiosoite. Vastapuolen tietojen ilmoittaminen ei kuitenkaan ole valittajan velvollisuus eikä ole hänen vastuullaan. Hovioikeus tarkistaa aina, kuka on vastapuoli, kuka on ollut hänen avustajansa käräjäoikeudessa ja avustajan yhteystiedot.

4.4.5 Vaatimukset hovioikeudessa

Valituskirjelmässä on mainittava valittajan vaatimukset lyhyesti, ytimekkäästi, ja jos mahdollista, numerojärjestyksessä ja otsikon ”vaatimukset hovioikeudessa” alla. Valittajan on valituksessaan esitettävä kaikki vaatimuksensa, myös toissijaiset vaatimukset.

Jos rikosasiassa vaaditaan syytettä hylättäväksi, riittää vaatimukseksi: syyte pahoinpitelystä on hylättävä. Jos vaaditaan rangaistusta alennettavaksi, voi kirjoittaa: tuomittua rangaistusta on alennettava. Fraasi ”käräjäoikeuden tuomio on kumottava” on tarpeeton.

Korvausten osalta voi vastaavalla tavalla selvästi lausua, että vaadittu vahingonkorvaus kivusta ja särystä on hylättävä tai kivusta ja särystä tuomittua vahingonkorvausta on alennettava.

Tärkeintä on, että vaatimus esitetään lyhyesti, selvästi ja yksiselitteisesti.

Vaatimukset vastaavat kysymykseen: mitä haluat hovioikeuden tekävän!

4.4.6 Perusteet

Vaatimusten esittämisen jälkeen esitetään niiden perusteet. Perusteissa tulee noudattaa vaatimusten järjestystä ja pyrkiä selkeyteen.

Valitus laaditaan hovioikeudelle asian käsittelyn pohjaksi ja perusteet ovat valituksen olennainen osa. Valituksesta ja vastauksesta

laaditaan tuomioon sisältyvä yhteenvedo, jonka kautta perusteet siirtyvät tuomion kertoelman osaksi. Perusteet on osoitettu myös vastapuolelle ja siten ne määrittävät annettavaa vastausta.

Perusteista tulee käydä ilmi, minkä vuoksi käräjäoikeuden ratkaisu ei ole oikea. Kuten haastehakemuksessakin, valituksessa riittää, että perusteet esitetään oikeus- ja todistustositseikkoina eikä yksityiskohtaista todistelun erittelyä tarvita. Pahoinpitelyjutussa voidaan esimerkiksi kirjoittaa, että ”A ei ole lyönyt B:tä”. Perusteissa voidaan arvostella käräjäoikeuden todistusharkintaa osoittamalla sen arviot virheellisiksi. Todistelun uskottavuus voidaan riitauttaa esimerkiksi toteamalla ”todistaja C ei ole voinut nähdä lyöntiä, koska hän oli istunut auton takapenkillä”.⁶

Nämä todistelun uskottavuuteen liittyvät perusteet ovat samalla perusteet pääkäsittelyn tarpeellisuudelle. Valitukset, joissa riitautetaan todistelun uskottavuus, mutta ei pyydetä pääkäsittelyä, ovat ristiriitaisia ja epäloogisia. On syytä miettiä tarkoin pääkäsittelyn tarve ja laajuus ja suhteuttaa perusteet siihen.

Jos asiassa seuraa pääkäsittely, on tarpeetonta selostaa käräjäoikeudessa esitettyä näyttöä ja vielä tarpeettomampaa ennakoida, mitä joku hovioikeudessa kertoisi.

Perusteluita voi hahmottaa yksinkertaisella kaavalla:

Vaatus: (A:ta kohtaan esitetty) syyte pahoinpitelystä
on hylättävä

Perusteet: A ei ole lyönyt B:tä (oikeustositseikka)

Todistaja C ei ole voinut nähdä lyöntiä, koska
hän oli istunut auton takapenkillä (todistus-
totiseikka).

Valituksen perusteiden tulee vastata kysymykseen, miksi käräjäoikeuden tuomio ei ole oikea, ja hyvät perusteet ovat sellaiset, että ne saavat lukijan uskomaan, ettei käräjäoikeuden tuomio todel-

6 Katso Uskottavuusarvioinnin virhelähteistä Rasilainen, LM 6/2006 s. 973.

lakaan ole oikein. Tarkempien ohjeiden antaminen perusteiden osalta on hyvin vaikeaa ja perusteet ovat aina yksittäistapauksesta riippuvaisia.

4.4.7 Juridinen argumentointi

Oikeudellisten perusteiden esittäminen valituksessa riippuu siitä juridiikasta, joka on ollut esillä käräjäoikeuden valmisteluistunnossa ja pääkäsittelyssä ja joka ilmenee käräjäoikeuden tuomiosta. Viimeistään valituksessa pitäisi esittää käsitys siitä, miten tosiseikkoja on oikeudellisesti arvioitava ja onko käräjäoikeuden arvio oikea. Oikeudellisen argumentoinnin tulisi perustua yleisesti hyväksyttyihin oikeuslähteisiin, kuten laki, esityöt ja oikeuskäytäntö ja -kirjallisuus unohtamatta eurooppaoikeuden normistoa tai kansainvälisiä sopimuksia. Argumentointi tulee sovittaa jutun laatuun ja laajuuteen.

4.4.8 Pääkäsittelypyyntö

Pääkäsittelyn toimittamista pyytävän valittajan on ilmoitettava yksilöity syy pääkäsittelylle. Pelkkä ylimalkainen peruste ”suullinen todistelu on arvioitu väärin” ei ole riittävä. Pahimmillaan on vaadittu pääkäsittelyä suullisen todistelun uskottavuuden varmistamiseksi. Pääkäsittelyä ei järjestetä ”varmuuden vuoksi”. Pääkäsittelyn toimittamista koskevan pyynnön perusteet ovat keskeisiä sekä harkittaessa, onko pääkäsittely toimitettava, että valmistellessa sitä.⁷

Pääkäsittelypyynnön yhteydessä tai valituksessa muutoinakaan ei saa selostaa suullisen todistelun sisältöä. Valittajan on yksilöitävä, miltä osin ja missä suhteessa suullinen todistelu on hänen käsityksensä mukaan arvioitu väärin. Pääkäsittelypyynnöstä tulee selvästi ja perustellusti käydä ilmi, keiden henkilöiden kertomus riitautetaan ja minkä vuoksi. Esimerkki: ”Todistaja Niemisen kertomus kolariin johtaneista syistä ei ole luotettava, koska hän ei ole nähnyt tapausta pitkän välimatkan ja huonon valaistuksen vuoksi juuri lainkaan”.

7 HE 91/2002 s. 37.

Pääkäsittelyä voi pyytää myös uuden henkilötodistajan kuulemiseksi hovioikeudessa. Riita-asiassa uuden henkilötodistajan kuuleminen vaatii erittäin perustellun syyn ja rikosasiassakin kokonaan uuden todistajan kuuleminen muutoksenhakuvaiheessa on harvinainen poikkeus. Silloin, kun uutta todistajaa on poikkeuksellisesti tarpeen kuulla, hovioikeuden tulee omasta aloitteestaankin toimittaa pääkäsittely.

Vielä pääkäsittely voi olla mahdollista katselmuksen uudelleen toimittamiseksi, jos käräjäoikeuden katselmusta toimittaessaan tekemien havaintojen uskottavuus riitautetaan. Pääkäsittelyn aikaansaaminen tällä perusteella vaatii kuitenkin hyvin vahvat perusteet.

Pelkkien johtopäätösten arviointi silloin, kun todistelun uskottavuutta ei perustellusti riitauteta, ei ole pääkäsittelyä vaativa seikka.

4.4.9 Todisteet ja todistusteemat

Hovioikeudelle tehtävässä valituskirjelmässä on ilmoitettava yksilöidysti hovioikeudessa esitettävä todistelu, kirjallinen ja henkilötodistelu, ja luonnollisesti sen mukaan, onko asiassa odotettavissa pääkäsittely vai ei. Pelkkä viittaus käräjäoikeudessa esitettyyn todisteluun ei ole riittävä.

Kirjallinen todistelu esitetään luettelona:

1. Kauppakirja 5.11.2001
2. Valokuvat 1 ja 2.

Jos todisteet on numeroitu käräjäoikeudessa ja tämä on tiedossa, on hyvä käyttää samaa numerointia.

Kirjallinen todistelu nimetään sekä pääkäsittelyjutuissa että niissä jutuissa, joissa pääkäsittelyä ei pyydetä tai se ei ole odotettavissa. (Katso tarkemmin mallivalituksesta jäljempänä).

Jos jutussa (oletettavasti) järjestetään pääkäsittely, esitettävä henkilötodistelu on nimettävä samalla tavoin kuten käräjäoikeudessa:

1. Valittaja Abraham Andersson todistelutarkoituksessa.
2. Todistaja Veikko Nieminen.

Todistelun nimennyt asianosainen voi hovioikeudessa vaihtua, jos käräjäoikeudessa vastaanotettu todistelu riitautetaan. Riidattomaan henkilötodisteluun ei tarvitse kummankaan osapuolen vedota todisteena.⁸

Rikosasiassa hovioikeus kutsuu todistajat pääkäsittelyyn ja heidän yhteystietonsa ilmenevät käräjäoikeuden asiakirjoista (esim. syyttäjän info-lomake).

Riita-asiassa käräjäoikeudessa asianosaiset ovat usein itse kutsuneet todistajat pääkäsittelyyn. Sen vuoksi käräjäoikeuden asiakirjoissa ei ole heidän yhteystietojaan. Riita-asiassa on tärkeää, että asianosainen:

- a) ilmoittaa, että hän kutsuu itse todistajat pääkäsittelyyn, tai
- b) hän ilmoittaa heidän yhteystietonsa (osoite, puhelin, sähköposti jne.).

Silloin, kun on kyse asiantuntijatodistajista (lääkäri, tavarantarkastaja, kiinteistönvälittäjä jne.), jotka ovat laatineet asiantuntijalausannon, asianosaisten on vaadittava OK 17 luvun 50 §:n 2 momentin perusteella heidän suullista kuulemistaan pääkäsittelyssä. Kun todistajana olo liittyy heidän työtehtäviinsä, osoitteeksi, johon kutsu toimitetaan, on paras ilmoittaa työpaikan osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite kotiosoitteen sijaan.

Todistusteemat tulee ilmoittaa faktaväittäminä silloin, kun se on mahdollista.

⁸ HE 91/2002 s. 38.

4.4.10 Todistajaa koskevat lisätiedot

Todistajiin liittyvät tavanomaisesta poikkeavat seikat on syytä aina erikseen ilmoittaa, vaikka asia olisi ollut esillä jo kärjäaoikeudessa.

Näitä seikkoja voivat olla esimerkiksi liikuntavamma (todistaja on pyörätuoli-invalidi), puutteellinen suomen kielen taito (tarvitaan tulkki), erityinen ajankohta (todistaja on kertonut osallistuvansa kilpailijana Pekingin olympiakisoihin). Jos kyseessä on ns. pelkkää todistaja eikä hän halua tulla kuulluksi vastaajan läsnä ollessa, tämä on järjestelyjen vuoksi kerrottava etukäteen. Samoin, jos on olemassa jostakin syystä erityinen turvallisuusriski.

Hovioikeus suosii kustannuksia säästävää ja tehokkuutta lisäävää tekniikan käyttöä pääkäsittelyissä. Jos mahdollista todistajaa kuullaan puhelimitse ja tarpeen mukaan videoyhteyttä käyttäen. Jos esimerkiksi helsinkiläinen lääkäri on tarpeen kuulla todistajana eikä puhelinkuuleminen ole riittävä, häntä voidaan kuulla videoyhteydellä tällä hetkellä Rovaniemen ja Oulun kärjäaoikeudessa. Todistaja voi tällöin olla joko Helsingin kärjäaoikeudessa tai missä tahansa paikassa, jossa on tarpeellinen laitteisto ja yhteydet. Sairaaloissa ja yliopistoissa nämä yleensä ovat.

Todistelun nimeäminen hovioikeudessa on hyvin tärkeää, jotta todistelu kohdistuu juuri siihen, mistä hovioikeudessa on (enää) kysymys ja jotta turha todistelu karsiutuu pois. Todistajan yhteystiedot ja todistajaa koskevat lisätiedot ovat tärkeitä pääkäsittelyn onnistumiseksi. Jos todistajan osoite- tai puhelintiedot ovat salaiset, tämä on syytä ilmoittaa selvästi: ”puhelinnumero salainen”.

4.4.11 Muut ilmoitukset

Valituksessa on hyvä ilmoittaa, jos pitää valmisteluistuntoa tarpeellisenä.

Pääkäsittelypaikasta voi esittää perustellun toivomuksen. Esimerkiksi: ”Valittaja on liikuntarajoitteinen ja iäkäs. Sen vuoksi pääkäsittely toivotaan järjestettävän hänen kotipaikkakunnallaan Kemijärvellä”.

Jos on tarpeen järjestää katselmus, siitä on syytä ilmoittaa valituksessa. Lisäksi on syytä ilmoittaa ajankohta, jos katselmus on mahdollinen esimerkiksi vain kesäaikaan.

4.5 VASTAUS

Vastauksen sisällöstä säädetään OK 26 luvun 4 §:ssä ja (viittauksen kautta) 25 luvun 15 §:n 1 momentin 4–6-kohdissa, 2 ja 3 momentissa sekä 16 ja 17 §:ssä.

Valittajan vastapuoli ei vastaa valitukseen oma-aloitteisesti, vaan hovioikeus voi pyytää häneltä vastauksen. Vastapuolen ei kuitenkaan ole välttämätöntä vastata valitukseen, vaikka hovioikeus häntä siihen kehottaisikin. ”Seurauksena” vastaamatta jättämisestä on se, että hovioikeus ottaa huomioon valittajan vastapuolen kärräjoikeudessa esittämät seikat. Syyttäjän osalta on katsottu, että vastauksen antaminen kuuluu syyttäjän virkavelvollisuuksiin⁹.

4.5.1 Asiakirjan nimi

Asiakirjassa tulee selvästi olla sen nimi vastaus ja suositeltavaa on merkitä se oikealle asiakirjan yläosaan (katso edellä kohdassa 4.4.1 valituksen osalta lausuttua).

Vastauksen antajan tulee yksilöidä vastauksensa ilmoittamalla vastauspyynnöstä ilmenevä hovioikeuden diaarinumero.

4.5.2 Vastauksen antajaa koskevat tiedot

Asiakirjassa on oltava vastauksen antajan nimi ja yhteystiedot samoin kuin valituksessa valittajan osalta (katso edellä kohta 4.4.2 valittajaa koskevat tiedot).

Sen lisäksi tulee ilmoittaa valittaja, jonka valitukseen vastaus annetaan. Valittajan prosessiosoitetta ei välttämättä tarvitse ilmoittaa, koska se on jo merkitty hovioikeuden diaariin.

⁹ Antti Jokela: Oikeudenkäynti III s. 532.

4.5.3 Suhtautuminen muutosvaatimukseen

Vastauksen antajan on ilmoitettava, myöntääkö hän muutosvaatimuksen vai vastustaako hän sitä. Vastauksen tulee olla valituksen tapaan lyhyt ja jäsennelty. Mikäli valituksessa on useita eri vaatimuksia, tulee vastauksessa noudattaa mahdollisuuksien mukaan valituksen mukaista numerointia tai muuta jäsentelyä.

Tässä yhteydessä on tarvittaessa toistettava käräjäoikeudessa esitetty toissijainen kanne- tai rangaistusvaatimus sen varalta, että valitus johtaisi ensisijaisen vaatimuksen hyväksyvän käräjäoikeuden ratkaisun kumoamiseen.¹⁰

Myös oikeudenkäyntikuluvaatimus on tarvittaessa esitettävä tässä yhteydessä.

4.5.4 Perusteet

Vastauksen antajan tulee ilmoittaa käsityksensä valittajan vaatimuksen perusteista ja seikat, joihin hän haluaa nojautua. Vastauksessa pitää toisin sanoen kertoa hovioikeudelle, minkä vuoksi valitus olisi hylättävä. Vastauksessa ei ole tarpeen perustella sitä, miksi käräjäoikeuden tuomio on oikea.

Samoin kuin valitus myös vastaus voi olla varsin lyhyt etenkin silloin, kun jutussa tullaan toimittamaan pääkäsittely.

Juridisen argumentoinnin osalta viitataan edellä valituksen yhteydessä lausuttuun.

4.5.5 Suhtautuminen pääkäsittelypyyntöön

Vastauksen antaja voi ilmoittaa, kuinka hän suhtautuu valittajan esittämään pääkäsittelypyyntöön. Pääkäsittelyn tarpeen ratkaisee hovioikeus, mutta vastauksen antajalla on mahdollisuus kiinnittää hovioikeuden huomiota pääkäsittelyn toimittamisen kannalta olennaisiin seikkoihin.

¹⁰ HE 33/1997 s. 28.

4.5.6 Todisteet ja todistusteemat

Todisteiden ja todistusteemojen, todistajia koskevien lisätietojen sekä muiden ilmoitusten osalta viitataan edellä valituksesta lausuttuun.

4.6 SUOSITUKSET

- *Valitus- ja vastauskirjelmien tulee olla lyhyitä, selkeitä ja jäseny-neitä*
- *valituksessa tulee rajata selkeästi, miltä osin käräjäoikeuden tuomio on virheellinen ja miltä osin siihen haetaan muutosta*
- *valituksessa ja vastauksessa tulee erotella, mitkä seikat ovat hovioi-keudessa vielä riittäviä ja toisaalta riidattomia*
- *mikäli kyse on pääkäsittelyssä ratkaistavasta asiasta, on olennaista keskittyä pääkäsittelypyynnön esittämiseen ja perusteleamiseen eikä käräjäoikeudessa esitetyn näytön auki kirjoittamiseen*
- *pääkäsittelypyynnön tulee olla yksilöity ja nimenomainen*
- *mikäli mahdollista, pääkäsittely tulee pyrkiä rajaamaan koskemaan vain (riitaista) osaa asiasta ja rajaus on syytä ilmoittaa selkeästi*
- *mikäli pääkäsittelyn järjestämistä ei pidetä tarpeellisena, se on syytä tuoda esille selkeästi ja perustellusti*
- *todistelu hovioikeudessa tulee rajata vain hovioikeudessa riitaisten seikkojen toteen näyttämiseen*
- *todistelu tulee ilmoittaa teemoineen yksilöidysti ja selkeästi. Pelkkä viittaaminen käräjäoikeudessa esitettyyn näyttöön ei riitä.*

On muistettava, että valitus hovioikeuteen on muutoksenhakua. Se ei ole uusi oikeudenkäynti.

4.7 MALLIVALITUS JA -VASTAUS

Työryhmä on laatinut mallivalituksen ja -vastauksen Raahen käräjäoikeuden 29.8.2006 antamaan tuomioon nro 381 R 05/510, josta hovioikeus on antanut tuomion 16.3.2007 nro 249 R 06/887.

Syyttäjä on käräjäoikeudessa vaatinut HH:lle rangaistusta kahden muun rikoksen lisäksi syytekohtassa 3 törkeästä pahoinpitelystä. Asianomistaja LL on yhtynyt syytteeseen ja vaatinut HH:n velvoittamista suorittamaan hänelle korvauksia esinevahingosta, kivusta ja särystä sekä kosmeettisesta haitasta.

Käräjäoikeus on tuominnut HH:n sekä syytekohtan 3 törkeästä pahoinpitelystä että kahdesta muusta rikoksesta yhteiseen ehdotomaan vankeusrangaistukseen ja velvoittanut HH:n suorittamaan vahingonkorvausta LL:lle.

MALLIVALITUS**VALITUS****ROVANIEMEN HOVIOIKEUDELLE**

Asia Valitus Raahen käräjäoikeuden tuomiosta
29.8.2006 nro 381 (R 05/510) törkeää pahoin-
pitelyä ym. koskevassa asiassa

Valittaja HH

Asiamies ja prosessiosoite

Asianajaja AA
Osoite
Puhelinnumero
Telekopio
Sähköposti

Vastapuolet 1. Kihlakunnansyyttäjä NN

2. LL
c/o Asianajaja MM
Osoite
Puhelinnumero
Telekopio
Sähköposti

Käräjäoikeuden tuomiosta:

Käräjäoikeuden tuomio on virheellinen, koska käräjäoikeus on pitänyt todistaja YY:n kertonusta luotettavana.

Y:n kertomuksen luotettavuutta rasittaa kuitenkin se, että hän oli tapahtumahetkellä voimakkaassa humalassa. H:n tietämän mukaan Y

on likinäköinen¹¹ ja oli unohtanut silmälasinsa kotiin¹². Vallitsevissa valaistusolosuhteissa hän ei ole voinut tehdä luotettavaa havaintoa siitä, kumpi kävi kummankin kimppuun. Y oli myös silminnähävästi epävarma kertomustaan antaessaan.

Käräjäoikeus on tuomiossaan tullut virheelliseen lopputulokseen pitäessään Y:n kertomusta luotettavana.

Vaatimukset

H vaatii, että

1) kohdan 3 syyte törkeästä pahoinpitelystä ja L:n korvausvaatimukset hylätään.

Lisäksi H vaatii, että Suomen valtio veloitetaan korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkoineen siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut päätöksen antamisesta.

H vaatii toissijaisesti, että

2) teko katsotaan enintään hätävarjelun liioitteluna tehdyksi pahoinpitelyksi

3) L:lle maksettavaksi tuomittuja korvauksia alennetaan kivun ja säryn ja muun tilapäisen haitan osalta 600 euroksi ja esinevahinkojen osalta 30 euroksi

4) kaikkia korvauksia sovitellaan.

H vaatii vielä, että joka tapauksessa

5) rangaistusta alennetaan ja että vankeusrangastus lievennetään ehdolliseksi tai ainakin yhdyskuntapalveluksi.

11 Optikko BB:n kirjoittama silmälasimääräys.

12 Todistaja CC:n kertomus.

Perusteet

1) H:n menettely on ollut sallittua hätävarjeluna L:n oikeudetonta hyökkäystä vastaan. L on käynyt H:hon käsiksi, jolloin H on käyttänyt veistä ollessaan maassa L:n alla.

2) Teko ei ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. L on puristanut H:ta kurkusta, jolloin H on pelännyt tukehtuvansa. H on ollut L:ään nähden sijoittuneena niin, että veitsen isku ei ole voinut suuntautua muualle kuin L:n ylävartaloon.

3) H:n maksettavaksi tuomitut korvaukset ovat liian suuret. Vaatimus takin vereentymisestä on perusteeton, koska tekohetkellä L:n päällä ei ollut takkia.

4) L on myötävaikuttanut vahinkojen syntymiseen ennen tekoa ja sen jälkeen. L on hyökännyt H:n kimppuun ja laiminlyönyt hakeutua lääkarin hoitoon. Tämän vuoksi aiheutuneiksi näytettyjä vahinkoja on vielä soviteltava.

5) Rangaistus on liian ankara. Ehdollisen vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle ei ole estettä.

Pääkäsittely

H vaatii, että asiassa toimitetaan pääkäsittely.

Pääkäsittely on tarpeen todistaja Y:n kertomuksen luotettavuuden arvioimiseksi. Y ei ole voinut puutteellisen näkökykynsä vuoksi havaita kärkeä-oikeudessa kertomiaan tapahtumia. Y:n käräjäoikeudessa antama kertomus poikkeaa olennaisissa kohdin hänen esitutkintakertomuksestaan.

Todistelu

Kirjalliset todisteet

1. Lääkärintodistus 13.9.2005

Teema: L on myötävaikuttanut vahinkoihin

2. UUSI TODISTE

Silmälasimääräys 12.2.2006

Teema: Y on likinäköinen

Henkilötodistelu

1. HH

Osoite

Puhelinnumero

Teemat: riidan syy,

H on ollut hätävarjelutilanteessa

L on myötävaikuttanut vahinkoihin

H on käyttänyt veistä ollessaan L:n alla

L:llä ei ollut päällään takkia

2. Todistaja KL

Osoite

Puhelinnumero

Teema: L on käynyt käsiksi H:hon

3. Todistaja SM

Osoite

Puhelinnumero

Teema: havainnot ja H:n ja L:n kertomukset
heti teon jälkeen

4. UUSI TODISTAJA (kuultu esitutkinnassa)

CC

Osoite

Teema: Y:llä ei ollut tapahtumahetkellä
silmälaseja päässään

Oulussa 3.9.2007

AA

Asianajaja, Oulu

LIITEASIAKIRJA

Todistelua koskevat pyynnot

H esittää, että C:tä kuultaisiin ilman L:n läsnäoloa. Hän on ilmoittanut pelkäävänsä väkivaltaiseksi tuntemaansa L:ää.

Puhelinkuuleminen: H esittää, että SM:ää kuultaisiin hovioikeudessa puhelimitse. SM on muuttanut Helsinkiin ja hänen kertomuksensa uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman henkilökohtaista läsnäoloa.

Todistaja C:n puhelinnumero on salainen.

Todistaja C ei pääse 10–23.1. välisenä aikana leikkauksen takia.

Yhteystiedot

4. Todistaja C
Puhelinnumero

MALLIVASTAUS**VASTAUS****ROVANIEMEN HOVIOIKEUDELLE**

Asia	Vastaus asiassa R 06/887 Raahen käräjäoikeus 29.8.2006 nro 381, R 05/510
Vastauksen- antaja	Virallinen syyttäjä, kihlakunnansyyttäjä NN
Valittaja	HH

Vastaus muutוסvaatimukseen

Valitus on hylättävä.

Valittaja on veloitettava korvaamaan valtiolle hovioikeuden pääkäsittelystä aiheutuvat todistelukustannukset.

Perusteet Käräjäoikeus on tehnyt sille esitetystä näytöstä oikeat johtopäätökset tuomitessaan H:n törkeää pahoinpitelystä. Tuomio on oikea myös rangaistuksen lajin ja määrän suhteen.

Pääkäsittely Valituksessa on riitautettu käräjäoikeudessa esitetyn suullisen todistelun uskottavuus. Lisäksi on nimetty uutta henkilötodistelua. Näin ollen asiassa on käsitykseni mukaan järjestettävä pääkäsittely.

Huomioon ottaen, että kaikki asianosaiset ja todistajat asuvat Raahessa, pyydetään pääkäsittely järjestämään siellä.

TodisteluKirjallinen todistelu

1. Lääkärinlausunto (esitutkintapöytäkirjan liite 1): L on saanut haastehakemuksesta ilmenevät vammat, vammoista ilmenee väkivallan voimakkuus ja määrä

Henkilötodistelu

1. Asianomistaja L:n kuuleminen: H on hyökännyt L:ää vastaan ja käyttänyt väkivaltaa, L:lle on aiheutunut vammoja, L ei ole myötävaikuttanut tekoon

2. Todistaja Y:n kuuleminen: Y on silminnäkijä, H on käyttänyt väkivaltaa L:ää vastaan, L on saanut vammoja, L:n toiminta ei ole myötävaikuttanut tekoon

Oulussa lokakuun 12. päivänä 2007

Kihlakunnansyyttäjä NN
Oulun kihlakunnan
syyttäjänvirasto
PL 225 (Rata-aukio 2)
90101 OULU